

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

О. П. Муковіз

**ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ
ОСВІТИ**

Умань-2016

УДК [378.147+004] (072)

ББК 74.580.29р30

М 90

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету початкової освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 10 від 28 квітня 2016 р.)*

Рецензенти:

Осадченко І. І., док. пед. н., професор кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;

Ткачук Г. В., канд. пед. н., доцент кафедри інформатики та
інформаційно-комунікаційних технологій Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини.

Муковіз, О. П.

М 90 Основи організації дистанційного навчання у системі
неперервної освіти : [методичні рекомендації] / О. П. Муковіз. –
Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – 66 с.

У методичних рекомендаціях розглядається теорія та практика використання технологій дистанційного навчання в системі неперервної педагогічної освіти. Проаналізовано психолого-педагогічну та фахову літературу, уточнено зміст ключових понять дослідження. Вивчено вітчизняний та зарубіжний досвід організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах. Виокремлено і обґрунтовано педагогічні умови та моделі реалізації дистанційного навчання в педагогічних ВНЗ. Описано дидактичні основи організації дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи. Наведено приклад роботи з дистанційним курсом, створеним в Інформаційно-освітньому середовищі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (<http://dls.udpu.org.ua> – розроблене засобами LMS Moodle). Запропоновано вчителям початкової школи сайт системи неперервної освіти (<http://sno.udpu.org.ua>), за допомогою якого можна здійснювати дистанційне навчання.

Рекомендовано студентам та магістрантам під час вивчення навчальних дисциплін «Основи дистанційного навчання в початковій освіті» та «Основи дистанційного навчання в дошкільній освіті», а також всім тим, хто цікавиться проблемою дистанційного навчання.

УДК [378.147+004] (072)

ББК 74.580.29р30

© Муковіз О. П., 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	6
1. Сутність та завдання дистанційного навчання на сучасному етапі.....	6
2. Розвиток дистанційного навчання у педагогічній теорії та практиці.....	8
3. Технології дистанційного навчання.....	13
II. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ.....	18
1. Моделювання дистанційного навчання.....	18
2. Інформаційно-освітнє середовище ВНЗ.....	24
3. Умови реалізації дистанційного навчання у ВНЗ.....	26
III. ОСНОВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	32
1. Інформаційна компетентність учителя початкової школи.....	32
2. Вимоги до учителя початкової школи у процесі використання технологій дистанційного навчання.....	37
IV. ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ.....	38
1. Характеристика основних принципів дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	38
2. Форми та методи організації дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи.....	39
V. ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ (УДПУ).....	48
1. Загальна характеристика Інформаційно-освітнього середовища УДПУ на базі системи електронного навчання Moodle.....	48
2. Огляд та робота з електронними навчальними курсами.....	50
VI. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	56
1. Структура сайту системи неперервної освіти вчителів початкової школи.....	56
2. Особливості «хмарного» середовища для системи неперервної освіти вчителів початкової школи.....	61
VII. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ.....	63
ВИСНОВКИ.....	65

ВСТУП

У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки» значну увагу приділено вдосконаленню структури системи освіти за допомогою ресурсних центрів дистанційного навчання для осіб з обмеженими можливостями.

На шляху інтеграції до Європейського освітнього простору Кабінет Міністрів України прийняв документи, зокрема Постанову «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки». У Постанові було проаналізовано стан ДН в Україні, який не відповідав вимогам суспільства, яке прагне стати рівноправним членом європейської та світової спільноти, де мільйони громадян задовольняють свої освітньо-інформаційні потреби через телекомунікаційні мережі, в тому числі через Інтернет.

Система навчання, що відповідає таким вимогам, повинна включати інноваційні технології, які забезпечили б відповідний рівень мобільності фахівця для оволодіння професійно значущими знаннями і вміннями та формування необхідних навичок. Ця проблема є однією із основних для сучасної вищої школи, що відображено в освітніх програмах ЮНЕСКО «Освіта для всіх», «Освіта через усе життя», «Освіта без меж».

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Дистанційне навчання протягом багатьох років дуже вдало використовують зарубіжні системи освіти, зокрема США, західноєвропейських країн, Японії тощо. Кожна країна має власні особливості впровадження дистанційної освіти, які зумовлені її політичними, економічними та соціальними умовами. Зокрема, в Японії дистанційне навчання в основному використовують для підвищення кваліфікації фахівців. У США створюють віртуальні університети, у яких навчаються студенти різного віку, а комерційні структури використовують дистанційне навчання для підвищення професійної компетентності спеціалістів. У Західній Європі створено єдиний навчальний простір з однаковими стандартами освіти, відкритістю університетів та їх взаємною акредитацією.

Сучасні світові тенденції соціально-економічного розвитку країн спонукають до подальшого творчого удосконалення освітніх систем та впровадження відповідних технологій, спрямованих на забезпечення можливості неперервного професійного навчання протягом усього життя.

З огляду на це, а також враховуючи необхідність прискорення соціально-економічного розвитку, перед вищою школою України постали нові нетрадиційні завдання відродити та розбудувати національну систему освіти як найважливішу ланку виховання свідомих громадян; забезпечити пріоритетність розвитку людини; вивести освіту в Україні на рівень освіти розвинених країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад; ввести Україну у світове інформаційне суспільство шляхом використання нових технологій та відповідних технічних засобів комунікації; реалізувати інноваційні заходи по демократизації та гуманізації доступу громадян до вищої освіти.

I. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

1. Сутність та завдання дистанційного навчання на сучасному етапі

Для визначення поняття «дистанційне навчання» спочатку з'ясуємо сутність поняття «неперервна освіта» та «дистанційна освіта».

У сучасній науковій літературі можна зустріти такі дефініції: «освіта дорослих» (adult education); «продовжена освіта» (continuing education); «подальша освіта» (further education); «відновлювана освіта» (recurrent education) як освіта протягом всього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, головним чином з роботою; «перманентна освіта» (permanent education); «освіта протягом життя» (lifelong education); «навчання протягом життя» (lifelong learning). У кожному з цих термінів зроблено акцент на довічну незавершену освіту для дорослої людини.

Найчастіше неперервна освіта розуміється як «сукупність шляхів, засобів, способів і форм придбання, поглиблення і розширення загальної освіти, соціальної зрілості і професійної компетентності, виховання естетичного відношення до дійсності, збагачення культури... людей в мережі державно-громадських навчальних закладів і в процесі самоосвіти».

Центральною ідеєю неперервної освіти є розвиток людини як особистості, суб'єкта діяльності і спілкування впродовж всього його життя. Ця ідея, усвідомлена суспільством, стає системотворчим чинником неперервної освіти.

Дистанційна освіта (ДО) є насамперед освітою. Класична дидактика освіти розглядає у чотирьох аспектах: як цінність, як система, як процес, як результат.

Ціннісна характеристика передбачає розгляд трьох взаємозалежних блоків: освіта як цінність державна, суспільна, особистісна.

Освіта як система – це наявність загальних, інваріантних якостей, які характеризують і систему в цілому, і її складові компоненти, незалежно від їх рівня й профілю. До таких якостей, зокрема, належать: гнучкість, динамічність, варіативність, адаптивність, стабільність, прогностичність, наступність, цілісність.

Освіта як процес руху до заданої мети навчання характеризується суб'єктивно-об'єктивними діями викладачів і студентів.

Освіта, нарешті, може розглядатися як результат державного, суспільного й особистісного присвоєння всієї ієрархії цінностей, що виникли в процесі освітньої діяльності та є значимими для економічного, морального, інтелектуального стану всіх споживачів продукції освітньої галузі.

ДО – це комплекс освітніх послуг, які надаються населенню за

допомогою спеціального інформаційного освітнього середовища, що базується на засобах обміну начальною інформацією на відстані.

ДО – новий прогресивний вид освіти, що виник в кінці ХХ століття завдяки інформаційним технологіям навчання та на основі ідеї неперервної освіти.

В основу цього виду освіти покладено засоби дистанційного навчання із спеціально розробленими інформаційними технологіями, навчальними ресурсами.

Відповідно до чинного законодавства України дистанційне навчання (ДН) – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

ДН є продуктивною формою навчання, при якій використовуються традиційні та специфічні методи, засоби і форми навчання, засновані на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях. Основу освітньої діяльності при ДН у системі неперервної підготовки вчителя початкової школи становить інтенсивна, цілеспрямована й контрольована самостійна пізнавальна діяльність.

Метою ДН є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників.

Завданням ДН є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей.

Характерні риси ДН:

1. Гнучкість: учні, студенти, слухачі, що здобувають ДО, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручній для себе час та у зручному місці.

2. Модульність: в основу програми ДН покладається модульний принцип; кожний окремих курс створює цілісне уявлення про окрему предметну сферу, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам.

3. Паралельність: навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності.

4. Велика аудиторія: одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами.

5. Економічність: ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні сприяти зниженню витрат на підготовку фахівців.

6. Технологічність: використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір.

7. Соціальна рівність: рівні можливості здобуття освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу.

8. Інтернаціональність: можливість здобути освіти в навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни, та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном.

9. Нова роль викладача: ДН розширює і оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій.

10. Позитивний вплив на студента (учня, слухача): підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини, що здобуває ДО завдяки самоорганізації, прагненню до знань, використанню сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, вмінню самостійно приймати відповідальні рішення.

11. Якість: ДН не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки дидактичних засобів залучається найкращий професорсько-викладацький склад і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали; передбачається введення спеціалізованого контролю якості ДН на відповідність її освітнім стандартам.

2. Розвиток дистанційного навчання у педагогічній теорії та практиці

Історія розвитку ДН ділиться на три етапи, в які входять покоління з наявністю, відсутністю зворотного зв'язку чи його багатосторонністю, кожний з яких складається з різних поколінь засобів інформації, що обмежені певними проміжками часу.

Перший етап (1836 – 1950 р.р.) – кореспондентське навчання. Навчання, при якому переважає односторонній зв'язок і воно схоже на самонавчання: кореспондентське навчання, навчання з використанням односторонніх радіо- і телетрансляцій, аудіо- і відеозаписів та ін. Цей період почався у 1836 р., коли вперше кореспондентське навчання було запроваджене у Лондонському університеті, та співпадає, на думку німецького вченого О. Петера, з початком індустріалізації суспільства. У своїй теорії індустріалізації викладання він стверджує, що з багатьох точок зору традиційне, усне, групове навчання було доіндустріальною формою навчання. Тобто кореспондентське навчання не могло існувати перед індустріальною ерою. Воно розпочалося приблизно у 1850 році. Не випадково, що кореспондентське навчання та індустріалізація суспільства з'явилися приблизно одночасно, тому що вони внутрішньо пов'язані. Тодішнє ДН було неможливим без відносно швидкого та регулярного поштового обслуговування і транспортної системи: перші залізничні мережі і перші кореспондентські школи засновані приблизно в один і той же час.

Цей етап відомий такими подіями, як створенням спільноти заочного навчання стенографії у 1843 р. «Phonographic Correspondence Society» (навчалися усі бажаючі безкоштовно), заснуванням Інституту заочного навчання в Росії у 1850 р., Берлінського інституту, який дистанційно навчав іноземним мовам.

На початку 1850-х р. і до кінця століття у Німеччині та в Скандинавських країнах були відкриті школи заочного навчання іноземним мовам та бухгалтерії.

У 1889 р. університет McGill (Монреаль, Квебек) оголосив про відкриту навчальну програму по пошті. Ця програма була розрахована для викладачів, які з відповідних причин не змогли з'явитися на курси підвищення кваліфікації. Взагалі, становлення цієї форми навчання в Канаді обумовлено географічними особливостями країни. Багато хто не могли добиратися до навчальних закладів через гори та прірви. Крім того, процент сільського населення в Канаді дуже великий і навіть ті, хто проживав поблизу навчального закладу, не міг залишити господарство.

Пізніше кореспондентське навчання доповнилося використанням нових засобів інформації: радіо у 1930-х, телебаченням у 1950-х рр., а також мультимедіа, які характерні на той час переважно одностороннім зв'язком між студентом, викладачем, навчальним закладом, навчальними матеріалами, але успішно використовуються до тепер.

В Україні телебачення, наприклад, у Львівській політехніці, активно використовувалося для навчання англійської і німецької мов студентів заочного відділення всіх спеціальностей з 1970 до 1982 рр. Як відомо, для забезпечення часткового зворотного зв'язку в усій системі заочного

навчання передбачено контрольні роботи, консультації для студентів-заочників та екзаменаційно-залікові сесії.

Графічно зв'язок навчального закладу, викладача, студента і навчального матеріалу для першого етапу розвитку ДН показано на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Односторонній зв'язок навчального закладу, викладача, студента і навчального матеріалу

Другий етап (1950 – 1970 р.р.) – кейс навчання. Навчання, при якому переважає двосторонній зв'язок: навчання по телефону, інтерактивні відео, радіо- і телетрансляції, мультимедіа, комп'ютерні програми, електронна пошта, факс.

У 1965 р. Вісконсінський університет розпочав курси для медиків за допомогою телефонного зв'язку.

З'являється у 1969 р. Відкритий університет Великобританії, який розпочав другий етап у розвитку ДН. Створюються перші системи ДН.

Цей етап характеризується розвитком радянської системи заочного (кореспондентського) навчання, яка бере свій початок з 1920-х р., коли було створено ряд заочних відділень при політехнічних і педагогічних інститутах.

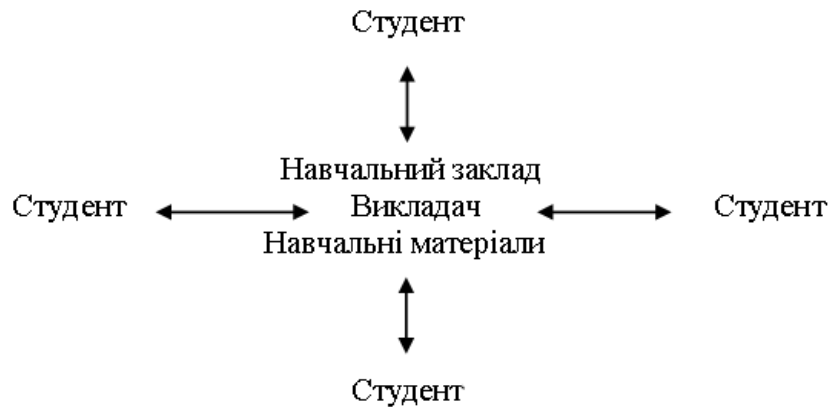
В середині 1960-х р. у СРСР нараховувалося 11 заочних вищих навчальних закладів, а заочних відділень в сотні інститутів. Радянська система заочної освіти була першою державною системою ДН, яка випустила за час свого існування мільйони дипломованих спеціалістів та була розповсюджена в інших країнах соціалістичного простору.

Аналізуючи історію розвитку ДН, радянське заочне навчання вважається попередником третього покоління кореспондентського ДН, яке бере свій початок з закладів Відкритого університету Великобританії.

Таким чином, другий етап розпочався з початком інформатизації суспільства і триває до тепер. Графічно зв'язок на другому етапі розвитку ДН показано на рис. 1.2.

Третій етап (1970 – 1990 р.р.) – трансляційне навчання. Навчання, при якому переважає багатосторонній зв'язок між студентом, викладачем, освітнім закладом і навчальними матеріалами. Такий зв'язок став

можливим із використанням Інтернет, високошвидкісних ліній зв'язку, сучасного апаратного і програмного забезпечення, завдяки яким стали можливими аудіо-, відео-, телеконференції, форуми, електронні бесіди (chats) та ін.

Рис. 1.2. Двосторонній зв'язок навчального закладу, викладача, студента і навчального матеріалу

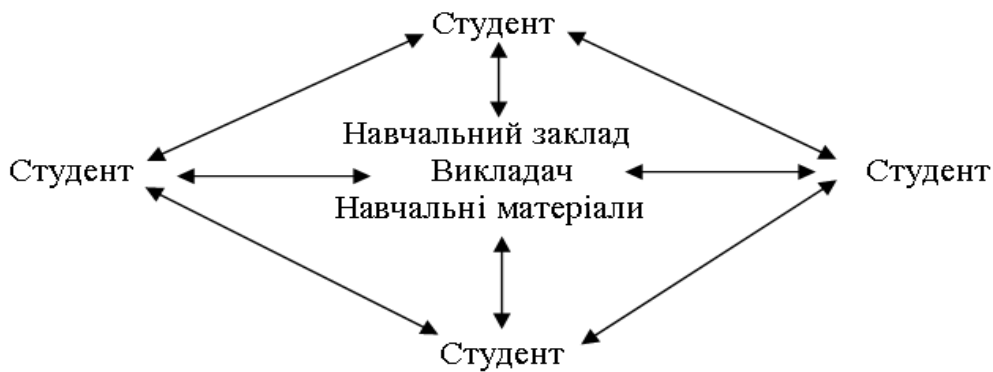
Покращився контакт між студентами і викладачами, між самими студентами в тому ж курсі чи програмі. Технології викладання стали гнучкими в часі, місці перебування і в просторі. Комп'ютерний зв'язок з використанням автоматизованих систем відповіді; доступ університетського порталу до процесів і ресурсів навчального закладу. Змінні кошти ВНЗ, які витрачаються на створення навчальних матеріалів, соціальні потреби, дослідження, адміністративні витрати та ін., дорівнюють нулю.

Діалогові системи ДН зароджувалися у 1980-х рр., коли почали використовуватися комп'ютерні комунікації, наприклад, електронна пошта і комп'ютери для проведення телеконференцій на базі сучасних віртуальних навчальних закладів і асинхронних навчальних мереж (ALNs) і продовжують розвиватися тепер. Третій період розвитку навчання на відстані співпадає з початком глобалізації освіти у світі.

Особливу роль у розвитку ДН відіграли розподільчі університети, які виникли у США 1990-х р. XX ст. Типовим зразком такого університету є Western Governors University (WGU), в якому навчаються студенти з 1998 р. Він є брокером (посередником), який пропонує курси коледжам та університетам: доставка курсів здійснюється як з використанням сучасних інформаційних технологій, так і низькотехнологічними методами.

Графічно зв'язок навчального закладу, викладача, навчальних матеріалів і студента на третьому етапі розвитку ДН показаний на рис. 1.3.

Першою та найбільш довгою фазою розвитку ДН є «заочне навчання» (кінець XIX ст. – по цей час), яке опирається на друковані матеріали і поштову систему при невеликій додатковій фінансовій підтримці зі сторони студентів або без неї.

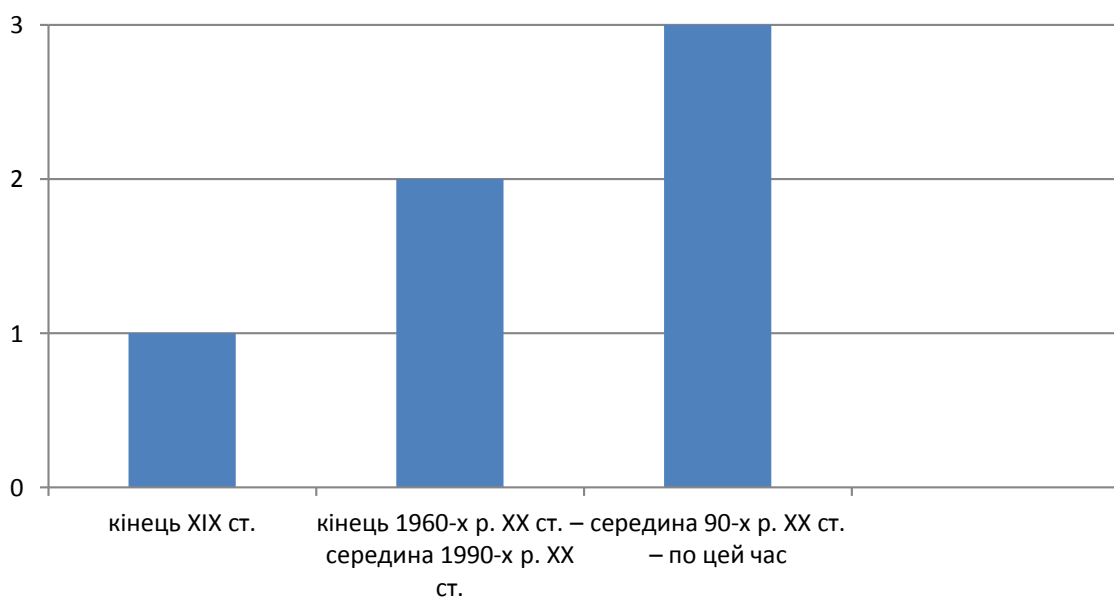

Рис. 1.3. Багатосторонній зв'язок навчального закладу, викладача, студента і навчального матеріалу

Друга фаза – «дистанційне навчання» (кінець 1960-х р. ХХ ст. – середина 1990-х р. ХХ ст.) – характеризується розробкою навчальних дисциплін та їх доставкою у поєднанні друкованих і аудіовізуальних засобів з активною підтримкою студентів.

Третя фаза – «гнучке навчання» (середина 90-х р. ХХ ст. – по цей час) – частково являється виробничим від технічних можливостей поєднувати переваги високоякісних носіїв інформації на базі діалогових засобів мультимедіа з підвищеною інтерактивністю та доступністю, що постійно розширює діапазон навчально-педагогічних ресурсів.

На відміну від поколінь розвитку радіоприймачів (детекторні, лампові, транзисторні, на мікросхемах та ін.), комп'ютерів (від першого покоління до сучасного), які з часом заміняють одне одного (рис. 1.4), виділено три періоди в розвитку ДН, які розпочалися в різний час, але не заміняють, а лише доповнюють одне одного.

Рис. 1.4. Послідовність розвитку поколінь

3. Технології дистанційного навчання

Технології ДН – це відкрита розгалужена система дидактичних та інформаційно-комунікаційних технологій, яка створена за рахунок поєднання потрібних форм, методів і засобів навчання з метою отримання найвищої якості результатів навчання та використовується для розроблення дистанційних курсів, організації навчального процесу та керування ним.

На основі найбільш загальних методологічних підходів у ДН виокремлюють дві основні технології подання навчального матеріалу (інформації): синхронну та асинхронну (табл. 1.1). *Синхронна* технологія означає, що викладач і студент знаходяться в безпосередньому інтерактивному процесі в реальному часі. *Асинхронна* – не передбачає одночасного безпосереднього контакту, тому інформація може передаватися через відео, комп'ютер чи інші засоби, придатні до використання у дистанційному навчальному процесі.

Таблиця 1.1

Розповсюджені синхронні та асинхронні технології в ДН

	Синхронні	Асинхронні
Відео	Відеоконференції	Відеоматеріал, телепередача
Аудіо	Аудіоконференції	Аудіоматеріал, радіограма
Інформація (дані)	Комп'ютерна відеоконференція, Інтернет чат	Web-сторінка, електронна пошта, компакт-диск з навчальним матеріалом, підручник, навчальний посібник

Інший підхід щодо класифікації технологічних підходів подання навчального матеріалу в ДН можна класифікувати безпосередньо за типом носія інформації. Згідно з цим підходом виокремлюють чотири категорії технологій:

1. Друковані матеріали: підручники, посібники, робочі зошити, факси.
2. Аудіоматеріали (голосові повідомлення): телефон, голосова пошта, аудіоконференції, радіо.
3. Відеоматеріали: супутниковий канал, телепередача, відео CD або DVD.
4. Комп'ютерно-опосередковані матеріали: електронна пошта, курси, розміщені на Web-сторінках, комп'ютерні відеоконференції, комп'ютерний компакт-диск, основне та допоміжне програмне забезпечення.

Кожна з указаних вище технологій має різний ступінь впливу на процес засвоєння знань через рівні самоорганізації студентів, навички роботи з кожним конкретним видом носія, технічним забезпеченням тощо.

Тому виникає необхідність проаналізувати кожен із зазначених вище технологій.

Друковані матеріали – один з найбільш розповсюджених засобів розміщення навчальної інформації, який однаково добре застосовується в різних формах організації навчального процесу і до сьогоднішнього дня є основним джерелом отримання знань. До переваг друкованих матеріалів слід віднести:

- максимальна транспортабельність (друковані матеріали можуть використовуватися будь-де);
- зручність використання (більшість студентів отримують знання зі значною мірою комфортності);
- незначна вартість (друковані матеріали можуть створюватися та копіюватися за рахунок незначних витрат);
- доступність (багато дистанційних курсів можуть використовувати вже існуючі друковані матеріали, що економить час і витрати для розробки власних матеріалів).

Недоліки друкованих матеріалів і загрози виникнення ризиків недоотримання знань:

- відсутність інтеракції (друковані матеріали мають односпрямований потік інформації, тому в ДН необхідно передбачувати додаткові технології, наприклад, електронну пошту);
- відсутність аудіо-, відео-елементів (друковані матеріали мають статичний характер, що перешкоджає засвоєнню специфічних мовних зворотів, фонетики, професійної термінології, візуальних концепцій);
- вимагають вправності читання (друковані матеріали не можуть передати вичерпну інформацію особам з проблемами зору або іноземцям, які недосконало володіють писемною мовою);
- затримки в обміні інформацією (втрачається багато часу від моменту відправки друкованих матеріалів до отримання результатів їх використання).

Шляхи подолання можливих ризиків використання друкованих матеріалів:

- забезпечення завчасного надання друкованих матеріалів, що допоможе своєчасному опрацюванню навчального матеріалу і представленню результатів навчання;
- включення до пакету друкованих матеріалів докладних методичних рекомендацій щодо їх використання, що сприятиме оптимальній організації опрацювання матеріалів та їх засвоєння;
- забезпечення інтеракції друкованим матеріалам шляхом використання опорних конспектів, розробки графіка для повідомлень електронною поштою, телефоном, ICQ чи SMS;

– розробка графіка навчання з визначенням навчальних блоків і часу їх здавання, що допоможе студентам у самоорганізації.

Аудіоматеріали являють собою ефективний шлях якісного покращення курсів окремих дисциплін в ДН. Вони можуть бути як досить простими, такими як телефонні повідомлення (повідомлення голосової пошти), так і складними – аудіоконференції із застосуванням мікрофонів, телефонних ліній, гучномовців тощо.

Серед очевидних переваг аудіоматеріалів – наступні:

– відносна дешевизна (на сучасному етапі аудіоматеріали коштують недорого);

– доступність (практично всі українські студенти мають (мобільні) телефони, аудіоплеєри чи інші засоби відтворення аудіоносіїв);

– простота використання (майже кожна людина не відчуває дискомфорту, використовуючи телефон чи певний аудіоносій).

Недоліки аудіоматеріалів і загрози виникнення ризиків недоотримання знань:

– часто потрібен графік (деякі аудіоматеріали (наприклад, аудіоконференції) є синхронними технологіями ДН, а це значить, що вони повинні проводитися у заздалегідь обумовлений час);

– не мають візуального ряду (багатьом студентам важко (а з серйозними вадами слуху – неможливо) отримувати знання лише на слух, крім того втрачається можливість візуального ілюстрування матеріалу);

– немає персоніфікації звернення (через відсутність візуального контакту неможливо відчуту реакцію студента і зрозуміти його ставлення до навчальної дисципліни).

Шляхи подолання можливих ризиків використання аудіоматеріалів:

– слід здійснювати попереднє забезпечення візуальними матеріалами (особливо корисним є візуальний ряд під час проведення аудіоконференцій);

– доречно впровадження комунікаційного протоколу, який сформував би вимоги до черговості виступів за умов неможливості бачити лектора, як особи, яка регулює хід заняття;

– необхідно стимулювати інтеракцію, яка повинна закладатися в сам формат аудіоконференції;

– хід аудіоконференції слід записувати на магнітофонну стрічку чи на інший носій, що дозволить надати матеріали студентам, які не мали змоги брати участь у ній;

– доречно буде знати студентів по іменах (прізвищах), що дозволить збирати їх для проведення інших типів занять, обговорень, відпочинку.

Комп'ютерні технології – елемент в сучасному ДН, який притягує до себе все більше і більше уваги і міцно посідає лідируючі позиції. Найбільш

використовуваними комп'ютерними технологіями у ДН є: електронна пошта, спільна робота on-line, навчання через Web-ресурси.

Серед переваг комп'ютерних технологій – наступні:

- створюють можливості для максимального врахування особливостей студента і надання йому необхідної допомоги (комп'ютер дозволяє зосередитися на навчальному матеріалі стільки часу, скільки цього потребує студент, зв'язатися з викладачем у потрібний момент, отримати консультацію і негайно представити результати);
- можуть поєднувати в собі текст, графіку аудіо та відео;
- забезпечують високий рівень інтерактивності шляхом формулювання питань або й прямого діалогу;
- дозволяють негайно обговорювати письмові повідомлення, дискутувати тощо;
- комп'ютерні технології в навчанні є відносно дешевими як в межах окремих навчальних закладів, так і в мережі Інтернет;
- забезпечують доступ до навчальної інформації, що є в усьому світі.

Комп'ютерні технології мають і певні недоліки, серед яких:

- вимагають наявності комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, як мінімум конфігурація комп'ютера має відповідати вимогами, що дозволять працювати в Інтернет;
- потребують добрих навичок писемного мовлення студентів, оскільки більшість відповідей надаються у формі текстів;
- вимагають ґрунтовного планування, особливо в процесі листування засобами електронної пошти, що вимагає значних зусиль у діяльності викладача;
- існують ризики проникнення комп'ютерних вірусів, що може негативно відобразитися на графіках роботи, функціонуванні програмного забезпечення, або й до серйозних матеріальних витрат;
- відсутня гарантія своєчасної відповіді через проблеми роботи комп'ютерних мереж.

Шляхи подолання можливих проблем і ризиків використання комп'ютерних технологій:

- необхідно забезпечити адекватну структуру та інструкції для роботи (найбільш успішні асинхронні проекти мають чітку структуру і визначені терміни подання викладачами та студентами матеріалів);
- слід знати своїх студентів (по можливості організувати з ними зустріч для формування візуального враження, проведення попередніх бесід тощо);
- необхідно переконатися в достатності технічного рівня обладнання щодо гарантій доступності до необхідних ресурсів і своєчасного забезпечення необхідних контактів.

Відотехнології – найбільший попередник комп'ютерних технологій ДН, елементи якого широко застосовуються й зараз. Основною характеристикою ВТ вважається наявність поєднаних між собою двох способів подання інформації – звуку та зображення. Найбільш вживаними елементами відотехнології в світовій педагогічній практиці вважаються відеокасети, супутникові відеоконференції, кабельне та трансляційне телебачення, цифрові відеоконференції та Інтернет відеоконференції.

Основні переваги відотехнології:

- проводять як відео- так і аудіокомунікацію, що сприяє відчуттю «реалізму» заняття, яке проходить обличчям до обличчя студентів з викладачем;
- передають особисті почуття через вирази обличчя, мову тіла тощо, що допомагає коригувати хід заняття;
- забезпечують високий рівень інтерактивності, оскільки в своїй більшості наділені синхронним характером і дозволяють забезпечувати прямий діалоговий режим.

Недоліки відотехнології:

- у своїй більшості – дорогі (особливо це стосується використання супутникових, кабельних і трансляційних телеканалів);
- вимагають значних зусиль щодо розробки та підготовки (зокрема багато часу втрачається на репетиції роботи перед камерою та з мікрофоном);
- мають бути заплановані на конкретний час;
- вимагають залучення команди технічних фахівців для забезпечення безперебійної роботи.

Шляхи подолання проблем і ризиків відотехнології:

- викладачу слід добре попрактикуватися перед аудиторією та перед камерою для того, щоб чітко розподіляти час між блоками заняття та почувати себе впевнено;
- треба відвести належне місце для запровадження інтеракції (у випадку використання односпрямованого відео слід передбачити можливість зворотного зв'язку через електронну пошту тощо);
- слід використовувати добре обладнання для запобігання спотворень і забезпечення якості передавання відео- та аудіоматеріалу;

Здійснивши необхідний порівняльний аналіз переваг та недоліків різних засобів ДН, стає можливо виявити ті з них, які найбільш повно придатні для використання в підготовці певного курсу навчальної дисципліни.

Література:

1. Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

2. Муковіз О.П. Дистанційне навчання у системі неперервної освіти вчителя початкової школи: сутність та особливості / О.П. Муковіз // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – Випуск 43. – Ч. 1. – С. 259 – 266.

3. Муковіз О.П. Розвиток дистанційного навчання у педагогічній теорії та практиці / О.П. Муковіз // Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика». – Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2012. – Випуск 12. – С. 109 – 114.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ

1. Моделювання дистанційного навчання

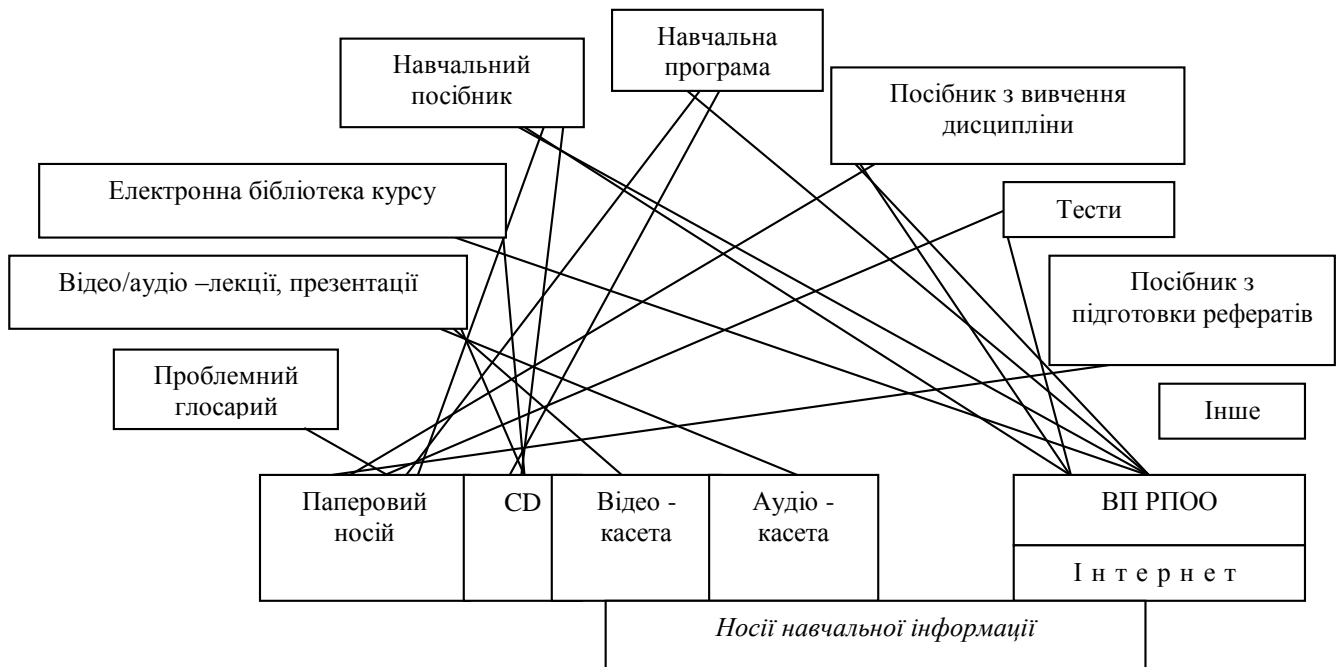
Дистанційне навчання (ДН) є підґрунтям для суттєвого оновлення форм, методів та принципів організації неперервної освіти вчителів початкової школи, що накладає відбиток на способи засвоєння знань, джерела інформації та характер взаємодії між суб'єктами освітньої діяльності, а також зумовлює зміни в тривалості, темпах та місці навчання.

У багатьох наукових працях було використано моделювання для побудови дистанційних курсів. Так, В. І. Солдаткін¹ запропонував структуру дистанційного курсу, яка складається з елементів, побудованих у вигляді піраміди, які відображені на різних носіях навчальної інформації (див. рис. 2.1). У структурі такого дистанційного курсу акцентується не на організації навчальної діяльності студентів, а на способах передачі навчального комплексу студентів.

Діяльність студента складається з таких видів роботи: робота з текстами, зокрема з електронними гіпертекстовими посібниками, відеолекціями, розміщеними на носіях інформації, додатковими ресурсами, розміщеними в мережі Інтернет; виконання тестових завдань, до яких входять і завдання для самоконтролю; участь у мережевих групових заняттях; виконання індивідуальних завдань за курсом; проходження контрольних заходів, зокрема проміжної, поточної та підсумкової атестації.

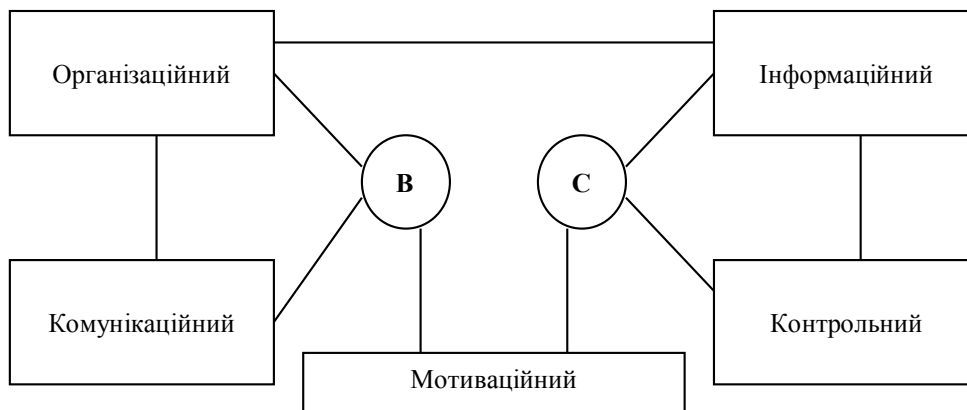
---

¹ Преподавание в сети Интернет: учеб. пособие / отв. ред. В. И. Солдаткин. – М. : Высш. шк., 2003. – 792 с.

Рис. 2.1. Структура дистанційного курсу (за В. І. Солдаткіним)

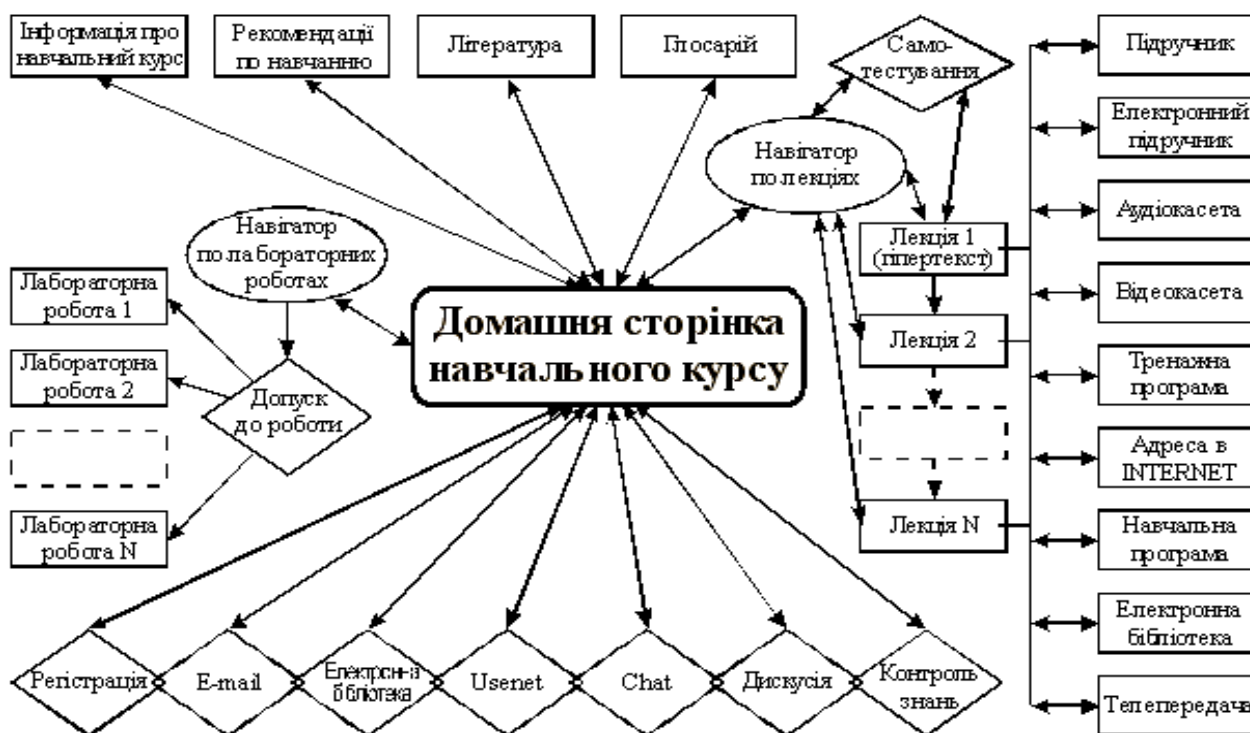
В. І. Солдаткін запропонував блочну організацію дистанційного курсу (див. рис. 2.2). Організаційний блок містить інформацію про мету курсу та організаційні сторони його вивчення, а саме: графік навчального процесу, оперативну інформацію та ін. Інформаційний блок представлений у вигляді структурованої навчальної інформації. Комунікативний блок відповідає за розв'язання питань дидактичного спілкування за допомогою текстового обміну. Спілкування реалізується у формі електронних семінарів, консультацій, телеконференцій тощо. Контрольний блок полягає в перевірці ходу та результатів теоретичного та практичного засвоєння студентами навчального матеріалу. Змістову частину блоку складають тестові завдання для підсумкового чи проміжного контролю.

Рис. 2.2. Блочна структура дистанційного курсу (за В. І. Солдаткіним) (В – викладач, С – студенти)

Науковці В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко¹, описуючи сутність поняття ДН та його психолого-педагогічні аспекти, зауважують, що головним у ДН є спілкування студента з викладачем та зі своїми колегами, і тільки потім відзначають можливість прямого доступу до навчального матеріалу.

Авторами відображено організацію ДН за рахунок різноманітних елементів (див. рис. 2.3), які активізують навчальну діяльність та спілкування студента: робота з глосарієм, робота в Інтернеті за рекомендованими посиланнями, чат, дискусія, використання гіпертексту для організації роботи зі сторінкою курсу, електронна бібліотека-хрестоматія додаткового матеріалу тощо.

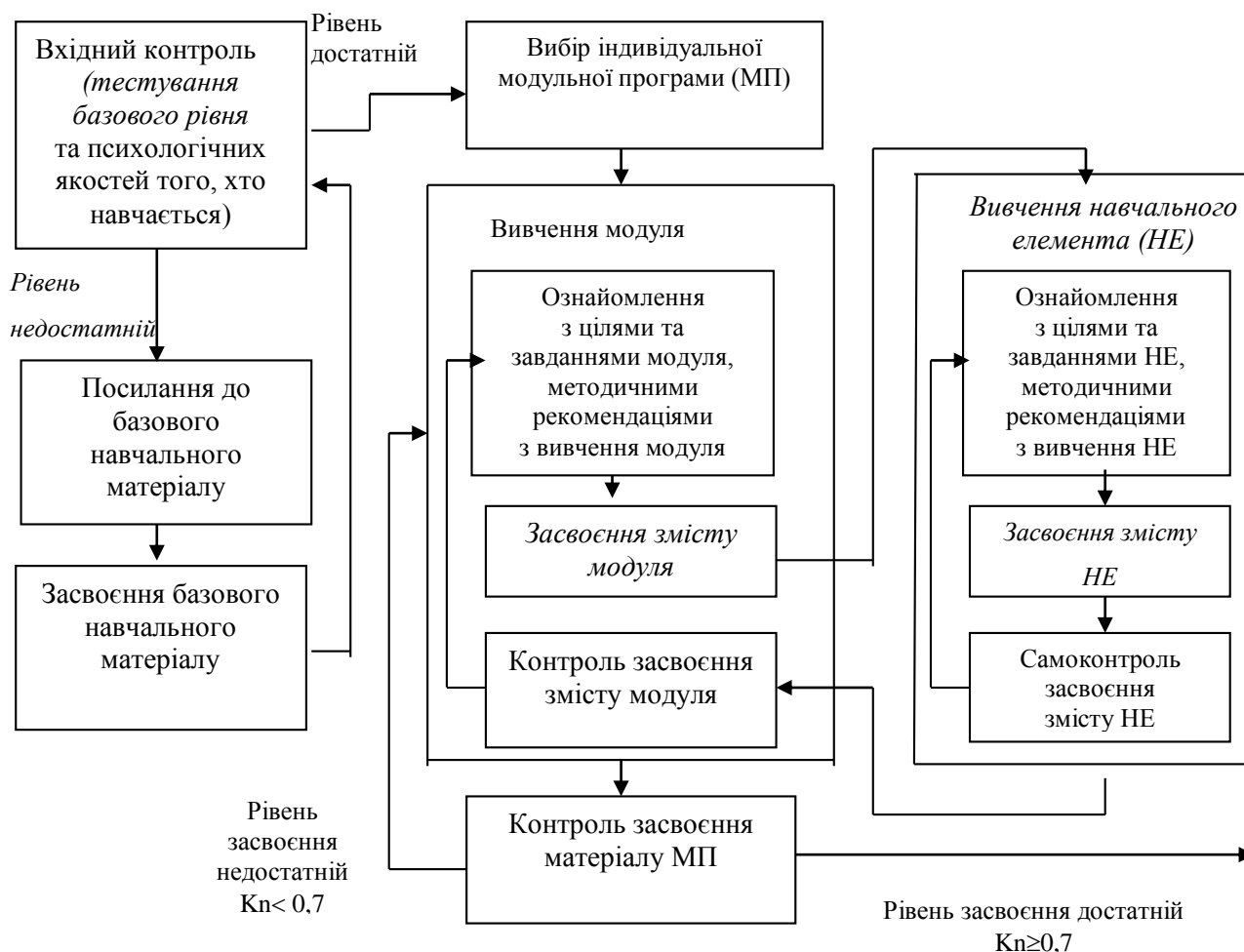
Рис. 2.3. Структура доступу до інформаційної складової ДН (за В. М. Кухаренком)

Як бачимо, рекомендації з навчання є складовою курсу, що свідчить про керування навчальною діяльністю під час ДН.

У запропонованій структурі звертається увага на значущість спілкування у дистанційному курсі, тому тут надається велике значення тьютору та його професійним якостям: тьютор повинен володіти не тільки технологіями ДН, а й вміти робити процес навчання для студента легким та цікавим. Під час організації ДН обов'язковими є зворотній зв'язок та контроль і самим студентом, і тьютором.

¹ Кухаренко В. М. Дистанційне навчання. Умови застосування. Дистанційний курс – (3-є вид.) : [навч. посібник] / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко ; за ред. В. М. Кухаренка. – Харків : НТУ «ХП», Торсінг, 2002. – 320 с.

П. В. Стефаненко¹ в докторській дисертації розглядає модель ДН у вищій школі в межах модульної дидактичної системи на основі принципу індивідуалізації (див. рис. 2.4). Автор також указує на важливість інтерактивних дидактичних технологій.

Рис. 2.4. Процес навчання в моделі ДН (за П. В. Стефаненком)

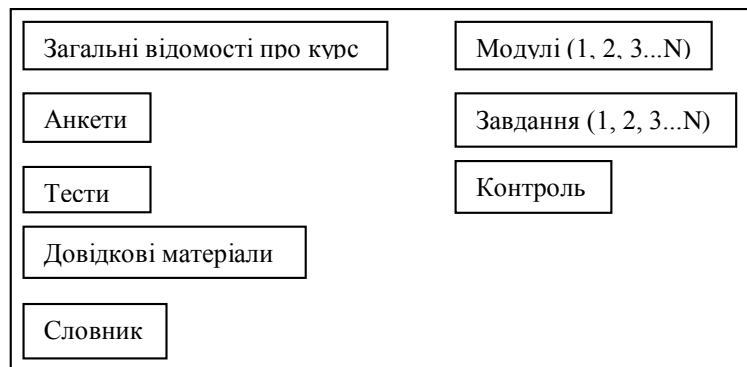
Виходячи з принципу індивідуалізації, на початку навчання пропонується вхідний контроль для визначення базового рівня та психологічних якостей. Якщо рівень недостатній для початку навчання, студент вивчає або повторює базовий навчальний матеріал. Якщо вхідне тестування пройдено успішно, студент обирає індивідуальний модульний план і вивчає модуль, розподілений на навчальні елементи. Рівень засвоєння знань на рівні навчального елемента досягається на основі самоконтролю, на рівні модуля та модульної програми – у вигляді тестування або зовнішнього контролю. За підсумковим контролем визначають коефіцієнт засвоєння. Якщо він менший, ніж 0,7, пропонують повторне вивчення навчального матеріалу.

¹ Стефаненко П. В. Дистанционное обучение в высшей школе : монография / П. В. Стефаненко. – Донецк : ДонНТУ, 2002. – 400 с.

Окрім зазначених підходів в організації ДН, відзначимо наукові розробки науковців Є. С. Полат та О. О. Андреева.

Є. С. Полат¹ розробила структуру дистанційного курсу (див. рис. 2.5). Виділяючи структурні компоненти курсу, вона не вказує на зв'язки між ними. На жаль, така структура не дає відповіді на питання: «Як організувати дистанційне навчання?».

На думку Є. С. Полат, наявна сьогодні у світовій практиці мережа відкритого й ДН базується на шести відомих моделях, що використовують різноманітні традиційні засоби й засоби нових інформаційно-комунікаційних технологій: телебачення, відеозапис, друковані посібники, комп'ютерні телекомунікації, змішані.

Рис. 2.5. Структура дистанційного курсу (за Є. С. Полат)

Модель 1. Навчання за типом екстернату. Навчання орієнтоване на екзаменаційні вимоги вищої школи, призначене для студентів, які з певних причин не можуть відвідувати очні навчальні заклади. Так, у 1836 р. було засновано Лондонський університет, основним завданням якого в той час була допомога та проведення екзаменів на здобуття атестатів для студентів, які не відвідували звичайні навчальні заклади. Такі форми навчання зберігаються й сьогодні. Це фактично заочна форма навчання.

Модель 2. Університетське навчання (на базі одного університету). Студенти в цьому випадку навчаються не очно, а на відстані, заочно або дистанційно, за допомогою нових інформаційних технологій, включаючи комп'ютерні телекомунікації. Такі програми освіти розроблено в багатьох провідних університетах світу. Широкий вибір спеціальностей для системи ДН для всіх охочих надають Шеффілдський університет у Шотландії, Оксфордський і Кембриджський університети у Великобританії. Новий університет Південного Уельсу в Австралії проводить заочне й ДН для 5000 студентів, тоді як очно в ньому навчаються 3000 студентів. Студентам надають, окрім друкованих посібників, електронні ресурси, розроблені провідними фахівцями цих університетів. Останніми роками для організації ДН використовують Інтернет технології.

¹ Дистанционное обучение : учеб. пособие / Под ред. Е. С. Полат. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 192 с.

Модель 3. Навчання, що ґрунтується на співробітництві кількох навчальних закладів. Співробітництво кількох освітніх організацій у підготовці програм ДН дозволяє зробити їх більш професійно якісними й здешевити. Таку практику реалізовано, наприклад, у міжуніверситетській телеосвітній програмі Кеприкон (Capricorn Interuniversity Tele-ducation Program, 1990), у розробці якої взяли участь університети з Аргентини, Болівії, Бразилії, Чилі й Парагваю. Іншим прикладом співробітництва в розробці й використанні таких програм є програма «Співдружність в освіті» (Commonwealth of Education, 1992). У 1987 р. спільними зусиллями на основі телекомунікацій було організовано мережу ДН для всіх країн Британської Співдружності націй. Перспективна мета цього проекту – дати можливість кожному громадянину країн Співдружності, не залишаючи своєї країни, власної домівки, здобути будь-яку освіту на базі коледжів та університетів, які функціонують у цих країнах.

Модель 4. Навчання у спеціалізованих освітніх закладах. Спеціально створені для заочного й ДН освітні заклади орієнтовані на розробку мультимедійних курсів. До їх компетентності входить оцінка знань і атестація тих, хто навчається. Найбільшим таким закладом є Відкритий університет у Лондоні, на базі якого в останні роки дистанційно навчається велика кількість студентів не лише з Великобританії, але й з інших країн Співдружності. Прикладом такого університету може бути національний технологічний університет у США (штат Колорадо), який спільно з 40 інженерними коледжами готує студентів з різних інженерних спеціальностей. У 1991 р. університет об'єднав ці 40 коледжів телекомунікаційною мережею ДН, тісно співпрацюючи з урядом штату, сферою бізнесу. Плату за навчання здійснюють ті організації, фірми, де працюють студенти.

Модель 5. Автономні навчальні системи. Навчання в таких системах повністю ведеться за допомогою телебачення або радіопрограм, електронних носіїв інформації та додаткових друкованих посібників. Це програми самоосвіти. Прикладом такого підходу до навчання на відстані є американо-самоанський проект та проект навчання математики нікарагуанського радіо.

Модель 6. Неформальне, інтегроване навчання на основі мультимедійних програм. Це також програми самоосвіти. Вони орієнтовані на навчання дорослої аудиторії – людей, які з певних причин не змогли здобути шкільну освіту. Такі проекти можуть бути складовою офіційної освітньої програми й інтегруватися в цю програму (приклади таких програм є в Колумбії). Вони можуть бути спеціально орієнтовані на певну освітню мету (наприклад, Британська програма грамотності) чи спрямовані на профілактичні програми здоров'я, наприклад, програми країн, що розвиваються.

Як бачимо, наведені моделі не повною мірою враховують мету й завдання навчання, мету замовника, вони кваліфіковані за критерієм розробника ДН, з урахуванням його вимог і переважно визначають зовнішню сторону організації. На думку замовника, важливими є якість навчання та гарантоване отримання очікуваних послуг і не так важливо, хто буде організовувати навчання – консорціум університетів, окремий ВНЗ чи віртуальне представництво.

2. Інформаційно-освітнє середовище ВНЗ

Інформаційно-освітнє середовище ВНЗ – системно організована сукупність засобів передавання інформації, принципів взаємодії учасників навчального процесу, дидактичного, організаційного та методичного забезпечення, яка орієнтована на задоволення потреб тих, хто навчається.

Інформаційно-освітнє середовище на базі інформаційно-комунікаційних технологій – системно організована сукупність засобів передавання даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного, організаційного та методичного забезпечення, що орієнтована на задоволення потреб користувачів.

Функції інформаційно-освітнього середовища:

- інформаційна (задоволення інформаційно-освітніх потреб учасників навчального процесу);
- освітня (своєчасне та якісне забезпечення навчальним матеріалом);
- контролююча (контролювання самостійної роботи слухачів);
- організаційна (взаємозв'язок з викладачами).

Розвиток інформаційно-освітнього середовища передбачає впровадження інноваційних форм проведення занять. Спектр використання інформаційних технологій в освіті дуже широкий. Частина технологій може забезпечувати навчальний процес – це лекційні і практичні заняття, інші технології спрямовані на розробку нових підручників і навчальних посібників, формування інформаційно-довідкової бази даних, зробити можливим дистанційний доступ до освітніх ресурсів.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість змінити способи подання навчально-теоретичного матеріалу під час лекцій, за допомогою спеціально розроблених мультимедіа. При цьому якість засвоєння теоретичного матеріалу досягається за рахунок роботи з комп'ютерними навчальними програмами і використання телекомунікацій у навчальному процесі.

Інформаційно-освітнє середовище розглядається на основі інформаційного підходу, що відображає систему поглядів та ідей, які визначають розвиток молоді в адекватних умовах інформаційної реальності.

З таких позицій інформаційно-освітнє середовище є сукупністю умов, що забезпечують діяльність та інформаційну взаємодію з розподіленими інформаційними ресурсами та вилученими користувачами, на підставі сучасних інтерактивних засобів інформаційних і комунікаційних технологій, що орієнтовані на формування високоосвіченої й духовно розвиненої особистості, здатної до соціалізації в сучасних умовах.

Інформаційно-освітнє середовище прямо чи опосередковано впливає на процеси становлення особистості в сучасних умовах. Отже, воно виконує інформативну та комунікативну функції; а також сприяє реалізації тих видів діяльності, що пов'язані з використанням комп'ютера та засобами нових інформаційних технологій.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини створено інформаційно-освітнє середовище на основі трьох складових:

- інформаційне забезпечення управління навчальним закладом (Абітурієнт, Навчальна частина, Деканат, Управління планово-фінансовою діяльністю);

- забезпечення інформаційної інфраструктури (оптимізація кампусної оптоволоконної комп'ютерної мережі, запровадження мобільних технологій в навчальний процес, робота комп'ютерних класів з тонким клієнтом, підключення всіх робочих комп'ютерів до мережі Інтернет);

- розробка інформаційних ресурсів для забезпечення навчальної і наукової діяльності, а також платформ для їх розміщення та використання.

Зокрема, для підтримки навчальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі УДПУ створено:

- систему ДН (<http://dls.udpu.org.ua>), яка містить електронні навчальні курси для студентів 12 факультетів;

- електронний архів навчально-методичних матеріалів (<http://dspace.udpu.org.ua>), куди увійшли наукові статті науково-педагогічних працівників університету, матеріали конференцій, проведених в університеті, автореферати дисертацій, захищених в НУБіП України, наукові статті та дипломні роботи магістрів, методичні матеріали на підтримку навчального процесу, опис відкритих електронних навчальних курсів, стандарти (кодекс Аліментаріус, ISO, COY, ДСТУ), патенти.

Інформаційно-освітнє середовище реалізує ряд переваг: концептування потенціалу кращих науково-педагогічних працівників; ефективності технічних засобів навчання; послідовного впровадження авторських програм; а також забезпечення взаємопов'язаного та цілеспрямованого розвитку студентів.

3. Умови реалізації дистанційного навчання у ВНЗ

Педагогічними умовами називають сукупність процесів, відносин, можливостей, що забезпечують успішне здійснення навчально-виховного процесу.

Дослідник А. І. Кузьмінський¹ наголошує, що організовуючи ДН, ВНЗ має вжити певних заходів:

1. Обрахувати кошториси прибутків та витрат (включаючи пов'язані з передбачуваною кількістю студентів) системи ДН.

2. Розробити фінансові плани дистанційних навчальних програм, що враховують реальний контингент студентів. Різниця між запланованим та реальним фінансовими кошторисами не має впливати на академічні стандарти, а витрати студентів не мають залежати від кількості зареєстрованих студентів.

3. Обґрунтувати фінансові розрахунки, що показували б розподіл видатків і прибутків під час підготовки й реалізації програм, а також розподіл грошей між установами, що надають ДН, місцевим агентом, викладачем і студентом.

4. Передбачити процедури розв'язання незапланованих проблем, що можуть виникнути.

Важливою умовою реалізації ДН, за А. І. Кузьмінським, є дотримання академічних стандартів якості при розробці програм. Процес створення програми чи будь-якого її модуля повинен включати в себе:

1. Повне дотримання академічних стандартів.

2. Визначення мінімальних академічних потреб програми, опис цих потреб таким чином, щоб вони були зрозумілими потенційним студентам.

3. Розгляд стратегій підсумкового тестування, включаючи визначення його впливу на результати навчання у рамках програми чи модуля.

4. Опис відношень між стратегіями навчання, поставленими завданнями і очікуваними результатами.

5. Упровадження процесу контролю за якістю основних компонентів складеної програми.

ВНЗ, який пропонує ДН, повинен:

1. Зважати на навички, знання і досвід студента та умови, в яких він навчатиметься, використовуючи системи ДН.

2. Визначити основу для вибору засобів навчання.

3. Детально розглянути та визначити навчальні матеріали й інші засоби навчання, які будуть запропоновані студенту через установу, що надає послуги з ДН.

4. Ознайомитися зі структурою навчальних матеріалів і переконатися, що вона забезпечує досягнення необхідних результатів.

---

¹ Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / А. І. Кузьмінський . – К. : Знання, 2005. – 486 с.

5. Розглянути, якою мірою навчальні матеріали наповнені інтерактивним потенціалом і сприяють засвоєнню студентами певної суми знань.

6. Детально скласти розклад занять із конкретної навчальної програми, використовуючи систему планування ДН.

7. Укласти програму дій для установи, що надає ДН.

Установа, що надає ДН, повинна мати:

1. Технології керівництва й рецензування, необхідні для цієї СДН й навчальної програми.

2. Основну мету періодичних перевірок навчальних програм як дистанційного, так і традиційного типу.

3. Методику, за допомогою якої перевіряється ефективність, доступність і гнучкість навчальних матеріалів.

4. Процедуру з обробки даних про успіхи студентів і засвоєння програм ДН, аналізу цих даних.

Інноваційність ДН викликала необхідність використання нових для освітньої сфери фахівців, задіяних у дистанційному навчальному процесі, а саме: *тьютор, організатор і адміністратор дистанційного навчання*.

Тьютор (англ. – tutor) – викладач (наставник) дистанційної форми навчання, що надає навчально-методичну та практичну підтримку, консультації студентам з відповідної навчальної дисципліни з метою більш глибокої індивідуалізації навчального процесу.

Організатор дистанційного навчання – працівник, який забезпечує організацію навчального процесу (розклад, взаємодію зі слухачами і викладачами тощо) з використанням інформаційних технологій.

Адміністратор дистанційного навчання – працівник, який адмініструє спеціальне програмне забезпечення, за допомогою якого здійснюється управління дистанційним навчальним процесом.

Фахівці, які задіяні у ДН, повинні знати:

– призначення, особливості влаштування й функціонування телекомунікаційної мережі;

– умови зберігання й передачі інформації в мережі;

– основні інформаційні ресурси та особливості роботи з ними;

– особливості організації та проведення телекомунікаційних проєктів, тематичних телеконференцій;

– методичні основи організації роботи викладачів і студентів у мережі;

– основні правила поведінки користувачів мережі, основи телекомунікаційного етикету.

Вони повинні вміти:

– працювати з електронною поштою, телеконференціями, мережевими інформаційними службами;

- відбирати й обробляти інформацію, отриману з мережі;
- проводити пошук інформації в мережі;
- готувати інформацію до передачі по мережі з використанням текстового, графічного редактора і необхідної обслуги (архіваторів, кодувальників);
- організовувати, розробляти та проводити мережевий проект, тематичну телеконференцію.

Учасникам системи ДН важливо також дотримуватися правил мережевого етикету. Етикет – це правила хорошого тону в тій або тій соціальній групі. В Інтернеті вже склалися певні правила спілкування. Тому викладачі й студенти повинні їх дотримуватись.

Отже, умовами реалізації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи є сукупність взаємопов'язаних обставин, заходів, спрямованих на створення сприятливих умов, що забезпечують цілеспрямоване управління процесом ДН та правил, встановлених у системі ДН з метою забезпечення високої якості ДН.

Умови реалізації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи спрямовані на планування, організацію, комунікацію, регулювання, контроль та коригування освітнім процесом.

Проаналізуємо названі умови реалізації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

1. Дидактичні умови:

- визначення завдань та напрямів розробки дистанційних навчальних курсів у системі неперервної освіти вчителів початкової школи відповідно до положення про сертифікацію електронного навчального курсу;
- наявність методичних рекомендацій для роботи із системою ДН, відповідно до освітньої мети запропонованої програми, доступність її в системі неперервної освіти вчителів початкової школи;
- наявність зв'язку (електронний, телефонний, поштовий) в системі неперервної освіти вчителів початкової школи;
- створення відповідної структури для забезпечення зв'язку в системі неперервної освіти вчителів початкової школи;
- визначення та тестування засобів і шляхів комунікації в системі неперервної освіти вчителів початкової школи;
- укладення графіка проведення усіх заходів, що моделюють процес неперервної освіти вчителів початкової школи;
- врахування завдань Державного стандарту початкової загальної освіти у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

2. Психолого-педагогічні умови:

- наявність самостійної пізнавальної діяльності у системі неперервної освіти (ця умова передбачає забезпечення активності та

самостійності як найважливішого показника освітнього результату. Вона розвиває уміння самостійно логічно мислити; орієнтуватися у новій ситуації, знаходити шляхи вирішення нових завдань; бажання зрозуміти не тільки нові знання, але й шляхи їх здобуття; критичний підхід до інших теорій; незалежність у власних судженнях);

– створення ситуації успіху в системі неперервної освіти (ця умова взаємопов'язана з іншою умовою: створення позитивного емоційного стану, ситуацій успіху в неперервному освітньому процесі. Виконання цієї умови можливе за створення сприятливого психологічного клімату в колективі, який забезпечує емоційний стан учителя початкової школи);

– створення викладачем позитивного емоційного стану в системі неперервної освіти (емоційний стан активізує почуття, які пов'язані з професійною діяльністю, створює атмосферу позитивного психологічного клімату, що оптимізує неперервний освітній процес. Позитивний психологічний клімат передбачає психологічну сумісність між учасниками неперервного освітнього процесу, сприяє вирішенню проблеми засвоєння знань. Зазначені умови спрямовані на розвиток пізнавального інтересу, відкритості пізнавальної позиції);

– творча діяльність учасників ДН у системі неперервної освіти (у світовій практиці накопичений великий досвід організації навчально-пошукової, творчої, пізнавальної діяльності за рахунок проблемного, пошукового навчання. В останні роки науковцями запропоновано безліч рекомендацій по створенню творчої атмосфери в освітньому процесі. Вона стимулює різноманітну навчальну, наукову та дослідницьку діяльність);

– моделювання педагогічної діяльності у системі неперервної освіти (через збагачення неперервного освітнього простору новими формами та способами моделювання створюється система умов, що спонукає суб'єкта до професійної діяльності);

– обізнаність учасників у системі неперервної освіти про сутність, зміст та структуру ДН (ця умова необхідна для усвідомлення структури ДН у системі неперервної освіти учителів початкової школи. При цьому необхідно також розуміти значущість такої освіти і для викладачів, оскільки комплекс вимог до викладачів, які забезпечують реалізацію функціонального наповнення педагогічної діяльності в освітньому процесі, повинен враховувати як вимоги сучасної педагогічної науки, і основні особливості застосування технології ДО, так і специфічні особливості моделей його реалізації та відповідати нормативним вимогам, що регламентують застосування дистанційних технологій в освітньому процесі);

– рефлексивна діяльність викладача у системі неперервної освіти (педагогічна рефлексія розглядається як вид діяльності і як спосіб активізації творчої діяльності викладача. Багато вчених (В. Козієв, О. Кондратьєва, Ю. Кулюткін, І. Стеценко, Н. Посталюк та ін.) доводять

вплив рефлексії на здатність педагога вирішувати педагогічні завдання, враховуючи при цьому набагато більше обставин. Без постійного аналізу та самоаналізу викладач не в змозі глибоко усвідомлювати проблеми, що виникають, правильно вибирати шляхи вирішення, критично оцінювати та коригувати отриманий результат. Без рефлексивного ставлення педагога до своєї професії неможлива самоосвіта. Розвиненість рефлексивних процесів є для педагога основою усвідомлення і удосконалення себе для досягнення професійно-педагогічної мети. Зарубіжний дослідник Posner George визначає рефлексію як основний компонент системи підготовки сучасного вчителя. На наш погляд, дуже точна формула функціональної залежності майстерності, професійного зростання педагога від рефлексії педагогічної діяльності, запропонована ним: «Досвід + рефлексія цього досвіду = розвиток»);

– рефлексивна діяльність учителя початкової школи у системі неперервної освіти (зазначена формула описує рефлексивну діяльність не тільки викладача, а й учителя початкової школи. Дослідники (G. Harvard, P. Hodkinson) доводять залежність процесу пізнання з рефлексією: рефлексивні процеси є поштовхом до пізнання; метод пізнання визначається відповідним видом рефлексії; використання знань пов'язано з рефлексивними процесами (актуалізація знань). Реалізація виховного впливу через функціональні взаємодії спирається на педагогічну рефлексію. Деякі дослідники (О. Карпов, М. Кашапов Є. Савін) відзначають взаємозв'язок між рівнем педагогічної майстерності та рефлексією тих, хто навчається. Визначено, що такі структурні компоненти педагогічної діяльності, педагогічної майстерності, професійних умінь, творчої діяльності педагога, як постановка педагогічних цілей і завдань, вибір і застосування засобів впливу на тих, хто навчається, контроль і оцінка педагогом своїх педагогічних впливів засновані на рефлексії. Вивчаючи рефлексію, розглядають з одного боку, осмислення власної свідомості, а, з другого, усвідомлення педагогом того, як його сприймають, оцінюють оточуючі і як педагог враховує результати своєї діяльності. У США рефлексивну діяльність розглядають як дослідницьку парадигму, направлену на розвиток розуміння педагогом своєї практичної діяльності);

– критичне ставлення до свого досвіду, його оцінка та вдосконалення (в нашому дослідженні критичне ставлення викладача до своєї діяльності дозволяє знайти способи впровадження ДН у систему неперервної освіти вчителів початкової школи, співвіднести їх із традиційними формами, знайти оптимальне поєднання).

3. Організаційно-педагогічні умови:

– уведення дистанційних технологій у неперервну освіту вчителів початкової школи (під час реалізації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи треба зосередитися на створенні електронного

навчального курсу як єдиного цілого, який повинен відповідати Положенню про сертифікацію електронного навчального курсу);

– застосування різноманітних форм та методів організації освітньої діяльності в системі неперервної освіти (під час реалізації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи необхідно приділяти увагу інтерактивним методам навчання);

– реалізація тьюторської функції викладача ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи (індивідуальний супровід учителя початкової школи під час ДН у системі неперервної освіти полягає у наданні допомоги в досягненні найкращого освітнього результату; «відстеженні» ходу навчання та забезпеченні «зворотного зв'язку»; проведенні індивідуальних та групових консультацій (тьюторіалів); консультуванні та підтримці індивідуального неперервного освітнього процесу; підтримці зацікавленості до ДН у системі неперервної освіти).

Вищевикладені умови реалізації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи тісно взаємопов'язані. Під час реалізації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи необхідно враховувати весь спектр умов. Серед негативних причин виділимо стереотипність викладання та оцінку за освітню діяльність у дистанційних технологіях навчання.

Література:

1. Білоочко Т.В. Інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу / Т.В. Білоочко // *Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі: матеріали 3-ої Науково-практичної конференції, 18-20 жовтня 2011 року, Львів / Національний університет "Львівська політехніка"*; [редколегія: Д.В. Федасюк, Л.Д. Озірковський, Т.В. Чайківський]. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 6-9

2. Муковіз О.П. Огляд моделей дистанційного навчання для системи неперервної освіти вчителів початкової школи / О.П. Муковіз // *Проблеми освіти*. – К., 2013. – Випуск № 74. – Ч.1 – С. 134 – 144.

3. Муковіз О.П. Умови реалізації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи / О.П. Муковіз // *Вища освіта України № 3 (додаток 1). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»* – 2013. – Т. 2. – С. 225 – 227.

III. ОСНОВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

1. Інформаційна компетентність учителя початкової школи

Останнім часом багато науковців наголошують на тому, що сучасний учитель повинен володіти інформаційними технологіями навчання (ІТН) і використовувати їх у своїй професійній діяльності (Р. С. Гурін, М. І. Жалдак, М. М. Левшин, О. В. Суховірський, І. В. Соколова та інші). Такі вимоги зумовлені тим, що на розвиток професійних якостей учителя в сучасних умовах впливає процес інформатизації системи освіти та запровадження ІТН у навчальний процес.

Учені визначають такі основні завдання інформатизації освіти:

- формування інформаційної культури людини;
- забезпечення розвитку особистісних якостей людини, розкриття її творчого потенціалу;
- підвищення ефективності навчально-виховного процесу на підставі запровадження ІТН, надання діяльності творчого, дослідницького характеру;
- інтенсифікація методичної роботи та наукових досліджень.

Серед нагальних проблем інформатизації освіти в навчальному процесі виокремлюють такі:

- формування інформаційної культури вчителя;
- використання ІТН;
- формування в учителів навичок організації системної роботи з комп'ютерною технікою в конкретній предметній галузі;
- розробка ІТН, їх психолого-педагогічних і психофізіологічних засад;
- підготовка педагогічних кадрів;
- удосконалення управління освітою;
- ресурсне забезпечення інформатизації освіти.

Основою ІТН є комп'ютерні навчальні системи, які бувають двох типів: традиційна та інтелектуальна.

Характерною особливістю традиційної системи є наявність однієї навчальної програми, що керує всією навчальною діяльністю; систему другого типу називають допоміжною.

Комп'ютерна грамотність – здатність використовувати електронно-процесорну техніку з метою зберігання, обробки й використання інформації. Комп'ютерна грамотність містить три основні компоненти:

- 1) знання теоретичних засад і розуміння принципів дії комп'ютерної техніки;
- 2) сформованість операційних навичок та вмінь кодувати, вводити й обробляти дані;

3) володіння мовами програмування.

Л. Л. Макаренко зазначає, що комп'ютерна грамотність є складовою професійної підготовки майбутнього вчителя. На її думку, причинами низького рівня підготовки студентів і вчителів до використання комп'ютера є відсутність стійкої мотивації до застосування ІТН у майбутній професійній діяльності, а також потреби займатися цією діяльністю, необізнаність та недооцінка можливостей використання ІТН у професійній діяльності вчителя; недостатня увага педагогічних ВНЗ до забезпечення майбутніх учителів відповідною матеріально-технічною та методичною базою; недосконалість чинних навчальних програм вищої школи, які не враховують специфіку роботи майбутніх учителів в умовах інформаційного суспільства.

О. В. Суховірський визначив критерії готовності вчителя початкової школи до використання ІТН:

- рівень навичок кваліфікованого користувача комп'ютерної техніки;
- рівень знань особливостей використання комп'ютерної техніки в початковій школі;
- рівень умінь використовувати комп'ютерну техніку на уроці в початковій школі, здійснювати пошук інформації, отримувати нові знання та здійснювати самоосвіту засобами ІТН, створювати власні дидактичні матеріали засобами ІТН, діагностувати рівень навчальних досягнень учнів засобами ІТН, здійснювати організаційну діяльність та планування засобами ІТН, використовувати ІТН для наукової діяльності та під час підготовки дипломної роботи.

Він наголошує, що «вищий рівень готовності вчителя початкової школи до використання ІТН надалі визначатиме процеси розвитку інформаційного суспільства, інтенсифікацію інтеграції інформаційних технологій у життєдіяльність людини, а отже, і загальний рівень інформатизації суспільства».

І. В. Соколова зауважує, що умовою успішної професійної діяльності вчителя є його професійна компетентність в галузі використання комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Дослідниця визначила склад змісту інформаційної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови: знання та вміння. Знання: психолого-фізіологічних основ сприйняття аудіовізуальної інформації людиною; інформаційних комп'ютерних технологій (програмоване комп'ютерне навчання та контроль, гіпертекст, гіпермедіа, мультимедіа, комп'ютерне моделювання); комунікаційно-інформаційних технологій навчання (аудіо-, відео-курси, відео-телевізійні курси, відеокомп'ютерні курси, CD-Rom курси, електронна пошта, телеконференції, відеоконференції, електронні конференції); інтерактивних технологій навчання; дидактичних умов використання ІТН, зокрема у процесі вивчення та навчання іноземної мови; специфіки ДН та

технологій організації самостійної роботи; особливостей організації та підтримки інформаційного середовища в закладі освіти.

Уміння: діяти відповідно до типових правил користування ІТН, працювати в глобальній і локальній мережах та з комп'ютерними програмами; використовувати сучасні джерела та засоби обробки інформації (електронні посібники, перекладачі, бази даних бібліотек, телевідеоконференцій, електронної пошти, пошукових систем, і як результат – вибір необхідної галузі знань); уважно стежити за презентованою інформацією про сучасні технології; орієнтуватися в потоці інформації; користуватися послугами, що надаються світовою комп'ютерною мережею Internet; використовувати мультимедійні засоби в процесі навчання або підвищення рівня професійної компетентності; сприймати, визначити необхідні джерела інформації під час застосування довідкових джерел, знаходити і передавати (переробляти) нову інформацію; використовувати нові технології (знаходити інформацію в базах даних, гіпертекстах; оцінювати власний досвід використання ІТН; спостерігати за розвитком сучасних ІТН і брати в ньому участь як користувач; працювати в мережі Internet (формулювати пошуковий запит, знаходити необхідний документ, відсилати пошту, користуватися бібліотечними каталогами, довідковою інформацією, працювати з періодикою, брати участь у міжнародних телекомунікаційних конкурсах і проектах, публікувати результати власних досліджень).

М. М. Левшин запропонував трикомпонентну модель інформаційної культури вчителя початкової школи, яка складається з:

1. *Поняття інформатики як компонент інформаційної культури (інформація та інформаційні процеси, основні алгоритмічні структури, розуміння будови і функціонування персонального комп'ютера, розуміння сутності формалізації суджень, знання про метод математичного моделювання, семіотичні знання (знак, значення, мови, види мов), цілісне бачення світу, поняття про мови програмування).*

2. *Методи пізнання (загальнопізнавальні вміння і навички): моделювати (будувати) інформаційні моделі, інтерпретувати, систематизувати, (структурувати) планувати, семантизувати, алгоритмічні вміння, вміння логічно мислити, синтаксичні вміння).*

3. *Уміння використовувати інформаційні технології (комп'ютерна грамотність): використання персонального комп'ютера як знаряддя, вміння користуватися різними програмно-педагогічними системами, вміння користуватися системами телекомунікацій).*

При такому універсальному підході забезпечується інваріантність змістових ознак моделі, її загальнокультурна роль, проєктивна сутність для всієї освітньої вертикалі (на кожному ступені навчання засвоюються одні і ті ж змістові елементи, різниця полягає лише в мові опису розглядуваного) та людинотворчий вектор.

Така значна кількість вимог до сучасного вчителя початкової школи зумовила поширення останнім часом нових уявлень про результати так званого компетентнісного підходу до навчання у ВНЗ.

У педагогічній літературі часто використовують терміни, які вже стали звичними – компетенція та компетентність. Під компетентністю розуміють здатність (уміння) діяти на основі одержаних знань, а під компетенціями – особистісні якості, необхідні для виконання певних функцій, розв'язання певних задач саме в певній галузі.

Для вчителя початкової школи, здатного дистанційно навчатися у системі неперервної освіти, Рада Європи виділяє п'ять базових компетенцій:

1. Політичні та соціальні компетенції, пов'язані зі здатністю відповідальності, спільному прийнятті рішень, функціонуванні та розвитку демократичних інститутів.

2. Компетенції, що стосуються життя в полікультурному суспільстві, покликані перешкоджати виникненню ксенофобії, поширенню клімату нетерпимості та сприяють розумінню відмінностей і готовності жити з людьми інших культур, мов і релігій.

3. Компетенції, що визначають володіння усним і письмовим спілкуванням, важливим у роботі та громадському житті до такої міри, що тим, хто ними не володіє, загрожує ізоляція від суспільства. Зростає значення володіння кількома мовами.

4. Компетенції, що пов'язані із зростанням інформатизації суспільства. Володіння ІТН, здатність критично ставитися до інформації, що поширюється засобами масової інформації та через Інтернет.

5. Компетенції, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя не тільки на професійному рівні, а й у особистому та суспільному житті.

Серед вимог до вчителя початкової школи у процесі ДН виокремлюються загальні та спеціальні. На думку В. Т. Жураковського, до загальних вимог вчителя належать: фахова компетентність (знання у фаховій галузі, нестандартне мислення, володіння інноваційною тактикою і стратегією, методами вирішення творчих завдань); педагогічна компетентність (знання з педагогіки та психології, медико-біологічних аспектів інтелектуальної діяльності, володіння сучасними методами, засобами, технологіями навчання); соціально-економічна компетентність (знання історії та функціонування сучасного суспільства, а також із соціології, економіки, менеджменту і права); комунікативна компетентність (володіння державною та іноземними мовами, сучасними інформаційними технологіями, ефективними методами і прийомами міжособистісного спілкування); високий рівень професійної та загальної культури (сформований світогляд, стійка система духовних, культурних, моральних цінностей у їх національному та загальнолюдському розумінні).

Спеціальні вимоги до вчителя початкової школи закладено в зміст освітньо-професійної програми напряму підготовки «Початкова освіта» як складової галузевого стандарту вищої освіти. Цей процес включає оволодіння: змістовим і процесуальним компонентами педагогічної діяльності, знаннями логіки навчальних дисциплін; уміннями оперувати категоріями діалектики та основними поняттями, які утворюють концептуальний каркас педагогічної науки, перетворювати педагогічні теорії в метод пізнавальної діяльності; навичками самоосвіти та підвищення рівня кваліфікації, ділового, міжособистісного та педагогічного спілкування; рефлексивними вміннями.

Якщо розглядати ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи як перепідготовку або підвищення кваліфікації, то наведені вимоги до випускників ВНЗ можна враховувати як необхідні, але недостатні для характеристики компетентності вчителів початкової школи у процесі ДН. Ці вимоги можуть бути взяті за основу, доповнені та сформульовані на вищому науковому рівні. На наш погляд, до цих вимог необхідно додати компетенції проектування освітньої діяльності та використання комунікативних умінь.

Отже, компетентність учителів початкової школи у процесі ДН формують такі найбільш важливі компетенції: загальнокультурні компетенції (грамотність, мовленнєві навички, толерантність, здатність до емпатії, прояву поваги прав і свобод людини, вміння аналізувати і коригувати власну освітню діяльність, навички самопрезентації); психолого-педагогічні компетенції (уміння опрацьовувати навчально-методичні матеріали, використовувати в освітньому процесі сучасні педагогічні технології, надавати допомогу та підтримку колегам (одногрупникам); інформаційні компетенції (уміння використовувати сучасні інформаційні технології в освітньому процесі, користуватися електронною поштою, знаходити інформацію в Інтернеті, працювати в системі ДН).

Під неперервною освітою вчителів початкової школи в системі ДН розуміємо постійний процес формування та збагачення знань, умінь, навичок з фахової галузі. Результатом такої діяльності є готовність вчителів початкової школи до ДН у системі неперервної освіти.

Науковці виділяють різні види готовності: функціональну, особистісну, теоретичну, практичну, тимчасову, довготривалу, загальну, спеціальну, психологічну та професійну.

За І. М. Шапошніковою, готовність майбутнього вчителя початкових класів до педагогічної діяльності базується на психологічній, педагогічній і предметній підготовці, яка насамперед передбачає сформованість особистісних якостей педагога.

Учитель початкової школи до ДН повинен бути готовий як педагог (мати певний обсяг фахових знань і умінь, сформовані алгоритми освітньої

діяльності), підготовлений технічно (володіти інформаційними технологіями) та психологічно, володіти високим рівнем культури, інтелекту, бути особистістю.

2. Вимоги до учителя початкової школи у процесі використання технологій дистанційного навчання

Учитель початкової школи повинен:

1. Знати: психолого-педагогічні основи ДН, правила мережевого етикету, основні алгоритмічні структури, будову і функціонування персонального комп'ютера, семіотичні знання (знак, значення, мови, види мов), поняття про мови програмування (когнітивний аспект).

2. Вміти: створювати та підтримувати психологічний комфорт, вирішувати конфліктні ситуації, грамотно висловлюватися в усній та письмовій формі, користуватися різними програмно-педагогічними засобами, користуватися системами телекомунікацій, моделювати, інтерпретувати, систематизувати, планувати, семантизувати, логічно мислити (операційний аспект).

3. Володіти технікою самоаналізу розвитку, рефлексією власної діяльності, технологіями та прийомами спілкування, зокрема «на відстані», арсеналом методів і прийомів сучасних педагогічних та інформаційних технологій (творчий аспект).

4. Бути компетентним, грамотним, авторитетним, відповідальним, комунікативним, приємним у спілкуванні, доброзичливим, толерантним, вільнодумцем, схильним до інновацій (аксіологічний аспект).

Отже, весь складний комплекс названих вимог складає основу готовності вчителів початкової школи до застосування технологій ДН та має бути реалізований у процесі неперервної освіти.

Література:

1. Левшин М.М. *Неперервність у формуванні інформаційної культури майбутніх учителів і учнів початкових класів* / М.М. Левшин // *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. – К.: Наук. світ, 2003. – Вип. № 6. – С. 91 – 95.

2. Муковіз О.П. *Комплекс вимог до вчителя початкової школи у застосуванні технологій дистанційного навчання* / О.П. Муковіз // *Традиції та інновації у підготовці вчителя початкової школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 10 – 11 жовтня 2013 року*. – Умань: ФОП Жовтий, 2013. – С. 68 – 71.

3. Суховірський О.В. *Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»* / О.В. Суховірський. – К, 2005. – 20 с.

4. Шапошнікова І.М. *Засоби реалізації завдань практичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи* / І.М. Шапошнікова // *Наукові записки. Серія: Історичні та педагогічні науки*. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – Вип. 46. – С. 150 – 155.

IV. ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

1. Характеристика основних принципів дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи

В основі ДН закладені принципи та особливості традиційних форм навчання, окрім того, додані нові особливості, які полягають у використанні Інтернет технологій для доступу до навчальних матеріалів, інтерактивної взаємодії між студентами тощо.

Принцип спрямування навчання на вирішення завдань освіти і загального розвитку студентів у традиційній формі освіти означає, що викладач повинен звертати увагу не лише на вирішення завдань та вмінь, а й на ефективність системи виховних заходів у розглянутій темі. У ДН цей принцип отримав таку інтерпретацію: *принцип креативності характеру пізнавальної діяльності*. За допомогою інтерактивних технологій креативний характер ДН можна реалізувати через суперництво та змагання великої кількості студентів. Це підвищить їхній творчий потенціал.

Одним із найважливіших принципів при традиційному навчанні є *принцип науковості*. Він ґрунтується на зв'язку між наукою та дисципліною, що вивчається, вимагає, щоб зміст матеріалів навчання забезпечував інформацію про наукові факти, поняття, закономірності, сучасні досягнення та відкриття. У ДН цей принцип отримав назву: *дидактичний принцип відповідності фундаментальності навчання пізнавальним потребам особистості, яка навчається*. Суть принципу полягає в тому, що навчання вважається фундаментальним, якщо воно орієнтоване на визначення основ та залежностей між різноманітними процесами навколишнього середовища.

Згідно з принципом науковості до студента ставляться такі вимоги:

- висока мотиваційна потреба;
- прагнення до власного розвитку;
- корекції та самокритики;
- спрямованість особистості до досягнення поставленої мети.

Згідно з принципом *вільного вибору інформації, яка отримується, шляхом визначеної діяльності*: не існує єдиного ідеального інформаційного джерела, тому спрямованість навчання стосується безпосередньо не інформації, а шляхів її перетворення та опрацювання, за допомогою участі в дискусіях, телеконференціях, роботи з пошуковими системами тощо.

Не менш важливим дидактичним принципом у традиційних формах навчання є *принцип систематичності та послідовності*, який потребує того, щоб знання, які подаються, були впорядковані, класифіковані, логічно пов'язані з іншим матеріалом, що приводить до покращення результатів навчання. Натомість при ДН надається можливість самотійно

обирати навчальні цілі, форму та темп навчання. Такий принцип отримав назву *принципу індивідуальної навчальної траєкторії студента*.

Використання *принципу наочності* дозволить краще засвоювати знання. В цьому допоможе висока концентрація сприйняття всіма органами чуття людини. Оскільки у ДН відсутній безпосередній контакт аудиторії та викладача, сформульовано *принцип віртуалізації навчання*. У ДН він дозволяє широко використовувати мультимедійні видання, відеоролики, ілюстраційні матеріали, відеоконференції тощо.

Існує ще група принципів ДН, сформованих внаслідок активного розвитку та використання інформаційних технологій. Нижче розглянемо ці принципи.

Принцип ідентифікації є важливим з огляду на те, що при ДН існує більше можливостей фальсифікації навчання, ніж при традиційній формі навчання. Контролювати самостійність виконання контрольних заходів можна за допомогою використання технічних засобів, наприклад, відеозв'язку.

Інформаційні технології повинні забезпечувати можливість контролю викладачем навчального процесу, можливість вносити зміни в навчальний курс, робити не тільки доступним контакт викладача та студента, а і забезпечувати можливість контактів студентів між собою, що вимагає *принцип інтерактивності*.

Для ефективного ДН важливим є принцип *початкових знань*, який полягає у тому, що користувач дистанційного курсу повинен володіти навичками роботи на комп'ютері, мати доступ до Інтернету, навички роботи в мережі та необхідне технічне забезпечення для повноцінного навчання.

Вагомим педагогічним принципом є *педагогічна доцільність застосування засобів інформаційних технологій*. Кожен крок проектування та організації ДН вимагає педагогічного оцінювання та оцінювання доцільності використання новітніх інформаційних технологій, що мають безпосередній вплив на компоненти навчання – його зміст, мету, засоби тощо.

Зазначимо, що структура наведених вище педагогічних принципів не є сталою – з часом цілком реальні зміни та нововведення, пов'язані із подальшим розвитком та впровадженням ДН у систему неперервної освіти вчителів початкової школи.

2. Форми та методи організації дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи

У практиці педагогічних ВНЗ для традиційних форм здобуття освіти виробилися певні форми навчання, найбільш поширеними з яких є: лекції, семінари, лабораторні та практичні заняття, контрольні роботи, курсові, дипломні проекти, самостійна робота тощо. Зазначені форми можуть

використовуватись і для ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи, але в цьому випадку вони мають свою специфіку.

Є. С. Полат запропонувала наступну класифікацію форм організації навчання з урахуванням технологічних можливостей ДН на базі Інтернет: телелекція і медіа-лекція (аудіо, відео, слайд-презентація, текстова з гіперпосиланнями на медіа-об'єкти); консультації (індивідуальні, групові; технічна база: електронна пошта, форуми, чати); семінари (аудіо-конференція, відеоконференція, епістоконференція); проекти (групові, індивідуально-дослідницькі, творчі, інформаційні; технічна база: всі сервіси Інтернету); лабораторно-практичні заняття; індивідуальні (домашні) завдання (есе, реферати, задачі та ін.); контроль (онлайн-тестування, іспити, залік; потрібне спеціалізоване програмне забезпечення); ігри (навчальні, рольові та ін.); ситуаційний аналіз (кейс-стаді). Також до організації ДН ми відносимо наступні форми: аудіографіка; цифрове телебачення та інші.

Коротко розглянемо детально форми організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

Лекція. У «Педагогіці вищої школи»¹ зазначено, що це провідна форма навчання у вищій школі. Її дидактична мета – ввести студентів у наукову проблему, повідомити і розкрити основні питання теми, зосередити увагу на найскладнішому матеріалі, готувати їх до подальшої самостійної роботи.

Відповідно до мети на лекції не вдаються лише до передачі готової інформації (її студент може знайти самостійно в літературі), а зосереджують увагу на способах одержання наукового знання, еволюції науки, висвітленні різних точок зору на наукові проблеми, повідомленні нового, що ще не ввійшло до змісту підручників, власній оцінці викладачем конкретних подій і фактів.

На лекції закладається орієнтовна основа дій студентів з подальшого формування знань і відбувається це при безпосередньому спілкуванні студентів з викладачем.

При організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи лекції проводяться в синхронному та асинхронному режимі, фронтально та індивідуально.

Лекції в синхронному режимі передбачають використання засобів комунікації в реальному часі, які дають можливість спілкуватися з іншими учасниками в режимі прямого діалогу, зокрема проводити викладачеві лекцію та задавати студентам питання, які виникли щодо нового матеріалу.

В асинхронному режимі подання лекції здійснюється у вигляді електронного ресурсу: текст лекцій, додаткові аудіо-, відео-, фото-,

---

¹ Педагогіка вищої школи: підручник / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.]; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – К. : Педагогічна думка. – 2009. – 256 с.

презентаційні матеріали з гіперпосиланням на медіа-об'єкти, які розміщені як файли.

У кінці опрацювання такої лекції учасники освітнього процесу здійснюють активне обговорення на форумі не зрозумілих їм питань.

Розглянемо деякі види лекцій, які можна використовувати при організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

Модульна слайд-лекція – це демонстраційний набір мультимедійних слайдів із закадровим голосовим супроводом лектора, мета якої досягнути повного засвоєння навчального матеріалу в зручному темпі. При опрацюванні такої лекції студент має можливість затримувати будь-який її фрагмент, для того, щоб зафіксувати корисну інформацію, а також повторно прослухати лекцію з потрібної частини.

Аудіолекція. Цей навчальний ресурс розрахований на слухове сприйняття навчального матеріалу, що дозволяє прослуховувати його в будь-яких умовах. До недоліків варто віднести відсутність зорової опори.

Лекція через відеоконференцію – передача голосового супроводу, відео-зображення та інших ресурсів.

Переваги:

- спілкування в режимі реального часу між студентами та викладачем;
- відсутнє обмеження у кількості студентів – їх може бути від одного до кількох тисяч осіб;
- можливість запису у вигляді файлу на комп'ютер та необмежений її перегляд.

До недоліків відносимо дороге комп'ютерне обладнання та малу кількість часу на обдумування питань і відповідей (діалог, як правило, ведеться в досить швидкому темпі).

Відеолекція. Більшість ВНЗ, які здійснюють ДН студентів, дискредитували цей вид лекцій через те, що просто записували виступ лектора в спеціальній студії. Студенти іронічно називають ці лекції «говорячими головами» (talking heads), так як зйомка ведеться з однієї точки і показує тільки голову лектора, зрідка – записи, які він робить на дошці (але їх зазвичай погано видно).

Зараз сучасна відеолекція має таку структуру:

- заставку навчальної дисципліни;
- вітальне слово лектора;
- план лекції;
- анімаційний матеріал, який з'являється на екрані в разі потреби.

На відеолекції використовується комп'ютерна графіка, комп'ютерні моделі, які чітко видно на екрані на відміну від записів крейдою на дошці. Зйомки лекції ведуться в «живій» аудиторії, і у студентів створюється ефект присутності. Вони можуть чути запитання, які ставить лектор, бачити реакцію залу.

Електронна лекція. Поняття «електронна лекція» трактується в науково-педагогічній літературі по-різному.

«Електронна лекція» – це програмна підтримка традиційної лекції, що дозволяє слухачам не конспектувати її під час читання, так як на екранах дисплея висвічуються тези. Крім того, програмне забезпечення дозволяє проводити наприкінці лекції тестування щодо засвоєння навчального матеріалу.

Більшість науковців (М. Ю. Бухаркін, М. І. Нежурина, М. В. Моїсеєва, Е. С. Полат) вважають, що поняття електронної лекції містить інший зміст. Це – набір навчальних матеріалів у електронному вигляді. Зміст навчального матеріалу містить текст лекції, додаткові матеріали – тези з наукових статей, навчальних посібників і т. д., які оформлені у вигляді текстових файлів.

Досвід проведення лекцій при організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи показав, що на практиці часто використовують текстові варіанти лекцій – «електронні лекції», які мають такі переваги:

- багаторазове звернення до незрозумілих термінів;
- поєднання читання з обмірковуванням та аналізом;
- зрозуміла структура, що дозволяє більш глибоко проникнути у зміст лекції;
- використання мультимедійних елементів;
- друкування будь-якого її фрагменту;
- ставляться проблемні завдання різних рівнів складності.

Практичні заняття. Як зазначено в «Педагогіці вищої школи»¹, це – форма організації навчальної діяльності студентів, що призначена для поглиблення одержаних на лекції теоретичних знань, формування навичок їхнього практичного застосування, формування умінь професійної діяльності, закріплення та поточної перевірки навчальних досягнень студентів.

Практичні заняття надають студентам можливість розкрити свої знання, формувати професійну компетентність, одержувати інформацію про рівень навчальних досягнень і за необхідності оперативно їх коригувати.

На практичних заняттях викладач виступає у ролі консультанта, котрий усіляко сприяє проявам самостійності та ініціативи студентів.

Практичні заняття потребують від студентів відповідного рівня пізнавальної самостійності і розраховані на їх високу активність. Порівняно з лекціями практичні заняття проводяться з групами студентів значно меншої чисельності.

Практичні заняття поділяють на семінарські та лабораторні.

---

¹ Педагогіка вищої школи: підручник / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.]; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – К. : Педагогічна думка. – 2009. – 256 с.

Семінари – заняття зі студентами, на яких вони ґрунтовно опрацьовують та обговорюють навчальний матеріал з конкретної теми. На семінарах відбувається спільне обговорення завчасно підготовлених запитань і завдань, мають місце співтворчість та колективний пошук розв’язання проблем. Семінари – основний вид практичних занять студентів, який характеризується різноманітністю форм проведення. Це семінари-дискусії, семінари-брифінги, брейн-ринги, наукові семінари; ділові ігри, ігрове моделювання та інші.

Семінари, поряд із лекціями, відносяться до основних форм організації навчального процесу та реалізують три функції: пізнавальну, виховну та контрольну. Ці функції семінарів можна реалізувати і при організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

Лабораторні роботи – заняття, специфіка підготовки і проведення яких потребує – при наявності спеціального обладнання – використання експерименту як головного методу навчання. Виконання лабораторної роботи може відбуватися у віртуальній лабораторії з дистанційним доступом.

При організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи практичні заняття також проводяться в синхронному та асинхронному режимі у вигляді чату, форуму та вебінару.

1. Чат (з англ. chat – «базікати») – ресурс для миттєвого обміну текстовими повідомленнями в онлайн-режимі між викладачем та студентами.

2. Форум – ресурс для організації спілкування між викладачем та студентами в асинхронному режимі, його учасники можуть через надсилання повідомлень обговорювати певні теми, читати та відповідати на повідомлення інших учасників.

3. Вебінар – (з англ. «web» та «seminar» – «віртуальний семінар») ресурс для організації семінарів з використанням технології відео-конференції. При організації вебінару слухачі сприймають інформацію від викладача через веб-камери, ведуть з ним діалог, уточнюють в усній або письмовій формі незрозумілі моменти та відповідають на поставлені їм запитання.

Для проведення чату, форуму та вебінару доречно використовувати ресурси Microsoft Padlet (<http://padlet.com/>) – віртуальну стіну.

Важливо підкреслити, що ці види діяльності можуть записуватися та бути згодом використані при організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

Вебінар має переваги перед чатом в тому, що у ньому в одному заході може бути задіяна більша кількість учасників, ніж у чаті. Обмеження кількості учасників зумовлено тільки можливостями того чи іншого технологічного рішення та умовами користування ними.

Консультації. Під час ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи можна організовувати консультації індивідуальні та групові, які проводяться в синхронному (чат, вебінар) та асинхронному режимі (електронна пошта, форум). Для проведення консультації найбільш часто використовують форум, який відображає накопичувані теми у вигляді запитань та відповідей між суб'єктами освітньої діяльності.

Консультації проводяться здебільшого при організації педагогічної практики, екзаменів, самостійної пізнавальної діяльності студентів над проектами, в тому числі і над дипломними.

Проекти – це відповідні навчально-пізнавальні, наукові, творчі та ігрові види діяльності учасників освітнього процесу, що мають загальну мету, узгоджені методи, способи діяльності, які спрямовані на досягнення загального результату.

В основі методу проекту закладений розвиток самостійної пізнавальної діяльності та критичного, творчого мислення, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному середовищі, побачити, сформулювати і вирішити проблему. Метод проектів – це спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися практичним результатом та відповідно бути оформленою.

Метод проектів передбачає вирішення якоїсь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різних методів, засобів навчання, а з іншого – необхідність інтегрувати знання, уміння їх застосовувати в різних галузях науки, техніки, технології, творчості.

При організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи проекти переважно виконуються як індивідуальні навчально-дослідні завдання. Це, як правило, реферати, завдання, есе і т. п.

Розглянемо детально ці види діяльності.

Реферат – короткий письмовий виклад у текстовому вигляді опрацьованої теми, наукової роботи, повідомлення про підсумки педагогічної діяльності; доповідь на відповідну тему, яка розкриває зміст питань на основі аналізу інформаційних джерел. Як правило, реферат має науково-інформаційне призначення. Також він може містити, крім науково-об'єктивного висвітлення теми, аналіз і критику відповідних теорій та наукових досліджень. Такий реферат називають науковою доповіддю.

Навчальні завдання – це вид пізнавальної діяльності, в якому виконуються теоретичні або практичні навчальні дії. Вони вимагають активізації знань та умінь, або актуалізації раніше засвоєного матеріалу. Також можуть бути завдання, що реалізують обидві функції.

Есе – це письмовий твір, що має вільний характер та містить індивідуальний погляд на тему (проблему) із аргументацією власної точки зору. Есе, як правило, має наступну структуру: назва, вступ, що містить

загальну тезу, короткий опис змісту, що стосується безпосередньо теми есе. Основна частина есе має містити головні ідеї та факти, а також не менше двох-трьох аргументів на користь висловленої тези. Кожен аргумент має бути підтверджений не менш ніж двома конкретними історичними прикладами чи спиратися на історичні джерела, що дозволяють використати їх як основу для аргументу. Беручи до уваги різні позиції та точки зору, важливим є їх критичний аналіз, а також виявлення власного ставлення до досліджуваної проблеми. У висновках зазвичай подають узагальнення, що дозволяють підтвердити висловлену у вступі тезу, ідеї та факти основної частини.

Телеесе – це творчий вид освітньої діяльності, при якому учасникам освітнього процесу перед відеокамерою необхідно викласти свою доповідь. Під час телеесе ведеться відеозапис, який може транслюватися в режимі онлайн, або бути записаним та згодом відтвореним. За результатами відеозапису робляться відгуки та виставляються бали.

При ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи телеесе використовується під час педагогічної практики, зокрема проведення уроків з молодшими школярами.

Організація ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи також передбачає застосування форм контролю.

Контроль. В освітньому процесі контроль має на меті перевіряти хід та результати теоретичного й практичного засвоєння студентами навчального матеріалу. Якість засвоєння навчального матеріалу під час ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи, як і за традиційною формою навчання, можна характеризувати за чотирма рівнями: рівень уявлення; рівень відтворення; рівень умінь та навичок; творчий рівень.

При організації ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи можна використовувати такі види контролю: заліки, екзамени, контрольні, курсові, дипломні роботи тощо.

Серед форм контролю слід відзначити такі його типи: вхідний, поточний та заключний.

1. Вхідний контроль дає можливість виявити рівень компетенції вчителів початкової школи з усіх модулів навчальної дисципліни, яка буде вивчатися. Його результати дають можливість учасникам освітнього процесу спланувати спільну роботу, діагностувати проблеми в знаннях, визначитися, на які теми потрібно виділити більше часу, тобто, сформулювати індивідуальну освітню траєкторію.

2. Поточний контроль здійснюється учасникам освітнього процесу з метою перевірки засвоєння навчального матеріалу, який вивчається. Він може здійснюватися також методом самоконтролю. Цей вид контролю зазвичай співвідноситься із завершенням теми навчальної дисципліни або її модуля. Такий контроль повинен обов'язково передувати переходу до

вивчення нової теми, модуля і т. п. Його підсумки обов'язково повинні враховуватися у подальшій роботі. Поточний контроль під час ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи має важливий дидактичний аспект, оскільки він дозволяє адекватно оцінювати навчальні результати та вчасно коригувати помилки.

3. Заключний контроль проводиться в кінці вивчення навчальної дисципліни. Його завдання – визначити рівень засвоєння знань вчителів початкової школи та оцінити перспективи складання екзамену або заліку.

Однією з проблем ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи є здійснення поточного контролю. Незважаючи на те, що основою ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи є самостійна пізнавальна діяльність (що, на нашу думку, передбачає досить високу мотивацію до навчання, прагнення самому отримувати знання і згодом їх застосовувати на практиці), значення контролюючої складової важко переоцінити. При проведенні різного роду тестів, екзаменів та заліків в умовах, коли суб'єкти освітньої діяльності не бачать один одного, можуть виникнути ситуації несумлінного ставлення студентів до виконуваної роботи.

При ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи найбільше використовуються такі методи поточного контролю, як тестування, анкетування, самоконтроль, метод рейтингових оцінок та проектно-комунікативні методи.

Тестування. При ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи тестування спрямоване для поглибленої перевірки опрацьованої теми або модуля навчальної дисципліни, ліквідації прогалин у знаннях, вміннях та навичках.

Тестування допомагає швидко оцінити рівень засвоєння студентом знань та проаналізувати результати його діяльності. Основними перевагами здійснення тестування є швидкий зворотній зв'язок між користувачем та засобом, легкий доступ до опрацювання результатів, можливість багаторазового повторення, контроль за результатами засвоєння.

Анкетування. Для проведення вхідного та поточного контролю при ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи дуже зручно використовувати різноманітні анкети. Анкета є досить гнучким інструментом, оскільки питань можна задавати безліч. У системі неперервної освіти вчителів початкової школи після освоєння кожної теми використовується анкета, в якій слухач робить самооцінку своїх навчальних досягнень за такими показниками: зрозумів (ла), можу вирішити самостійно; зрозумів (ла), можу вирішити з підказкою; не зрозумів (ла), не можу вирішити. Анкета вирішує дві задачі. Перша – самооцінка слухача своїх навчальних досягнень у відповідності до змісту матеріалу. Друга – співвідношення самооцінки слухача та його реальних

результатів викладачем. На основі отриманих даних викладач проводить коригувальні заходи.

Самоконтроль. При ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи самоконтроль є одним із факторів, що розвиває самостійну пізнавальну діяльність. Самоконтроль, як метод, виникає при перевірці результатів завдань та критичній їх оцінці, він направлений на виправлення недоліків. Відповідальність та максимальна самостійність студентів є вирішальними факторами при організації ДН у системі неперервної освіти. Слухачам надається можливість багаторазового виконання тестів і самоконтролю до отриманих результатів відразу ж після їх виконання, враховуючи перегляд правильних та неправильних відповідей. Самоконтроль активізує навчально-пізнавальну діяльність.

Метод рейтингових оцінок. Для підвищення мотивації в системі неперервної освіти ефективним є використання рейтингу, який надає стимулюючий вплив на підвищення ефективності навчання студентів, формування та підтримку мотивації, розвиток почуття відповідальності за отриманий результат. При ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи передбачено формування персональних рейтингів як по окремих завданнях і тестах, так і по навчальній дисципліні в цілому, що дозволяє організувати бально-рейтингову систему оцінювання.

Проектно-комунікативні методи. При ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи ці методи дають можливість учасникам освітнього процесу краще пізнати один одного, детально перевірити рівень підготовки. Серед них можна виділити:

- написання реферату по заданій темі;
- особисте інтерв'ю з викладачем (у синхронному або асинхронному режимі);
- оцінка роботи слухача іншим слухачем (рівним по положенню), які навчаються в одній групі;
- самооцінка.

Всі перераховані методи організації контролю навчальної діяльності добре реалізуються при ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи.

Самостійна робота – це одна із форм організації традиційного навчання. Вона є основною під час ДН у системі неперервної освіти вчителів початкової школи. При цьому використовуються всі вище описані форми навчання.

Самостійна робота може бути індивідуальною, парною та груповою. Для здійснення неперервної освіти вчитель початкової школи повинен володіти методами планування та організації самостійної роботи, навичками самоосвіти.

Враховуючи вище описані форми організації ДН, виділимо наступні:

1) самонавчання – взаємодія в системі неперервної освіти вчителів початкової школи з навчальними ресурсами при мінімальній участі викладача;

2) індивідуалізоване навчання – взаємодія вчителя початкової школи в системі неперервної освіти із викладачем чи з іншим учителем;

3) фронтальне навчання – взаємодія вчителів початкової школи в системі неперервної освіти із викладачем, при якому вчителі не відіграють активної ролі у комунікації. Ці методи, властиві традиційній освітній системі, вони отримують нове значення на базі технологій ДН;

4) навчання «групи групою» – активна взаємодія між всіма учасниками навчального процесу в системі неперервної освіти. Розвиток цієї форми пов'язаний із проведенням навчально-методичних семінарів та конференцій.

Література:

1. Муковіз О.П. *Особливості організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи* / О.П. Муковіз // *Гуманітарний Вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Збірник наукових праць*. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 28. – Том II. – С. 211 – 218.

2. Муковоз А.П. *Форми та методи організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи* / А.П. Муковоз // *Еволюція теорії і практики сучасного образования: реалії і перспективи: Матеріали Третього Міжнародного Педагогічного Форуму, 6 – 8 лютого 2014 року*. – Самара: ПГСГА, 2014. – С. 170 – 181.

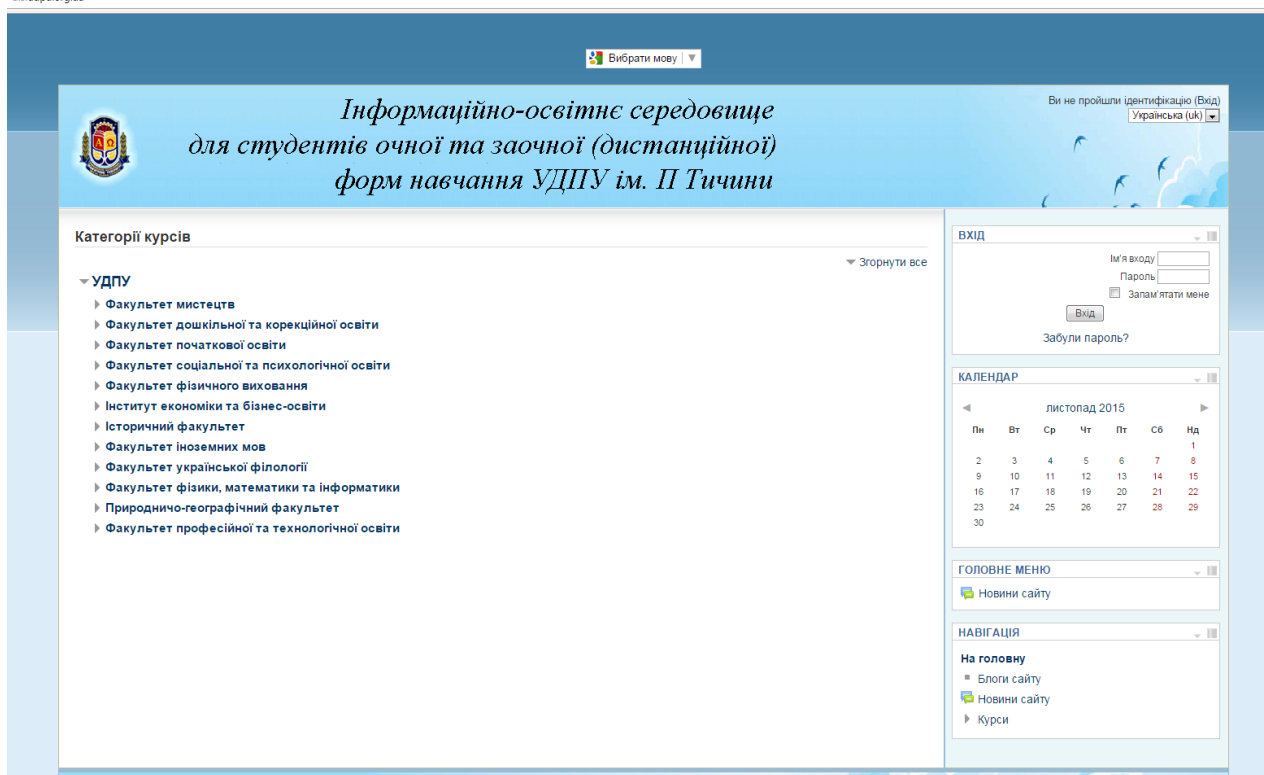
V. ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ (УДПУ) (<http://dls.udpu.org.ua>)

1. Загальна характеристика Інформаційно-освітнього середовища УДПУ на базі системи електронного навчання Moodle

Інформаційно-освітнє середовище УДПУ (<http://dls.udpu.org.ua> – розроблено засобами LMS Moodle), представлено у вигляді web-сайту, відображає категорії курсів – розрахованих на певну аудиторію користувачів, призначене для аналізу, обробки, доставки інформації та надання доступу до відповідних дистанційних курсів на основі персоналізації за допомогою будь-якого пристрою, підключеного до мережі Інтернет (рис. 5.1 або <http://dls.udpu.org.ua>).

Інформаційно-освітньому середовищу УДПУ притаманні відповідні ролі користувачам:

Рис. 5.1. Головна сторінка Інформаційно-освітнього середовища УДПУ (<http://dls.udpu.org.ua>)

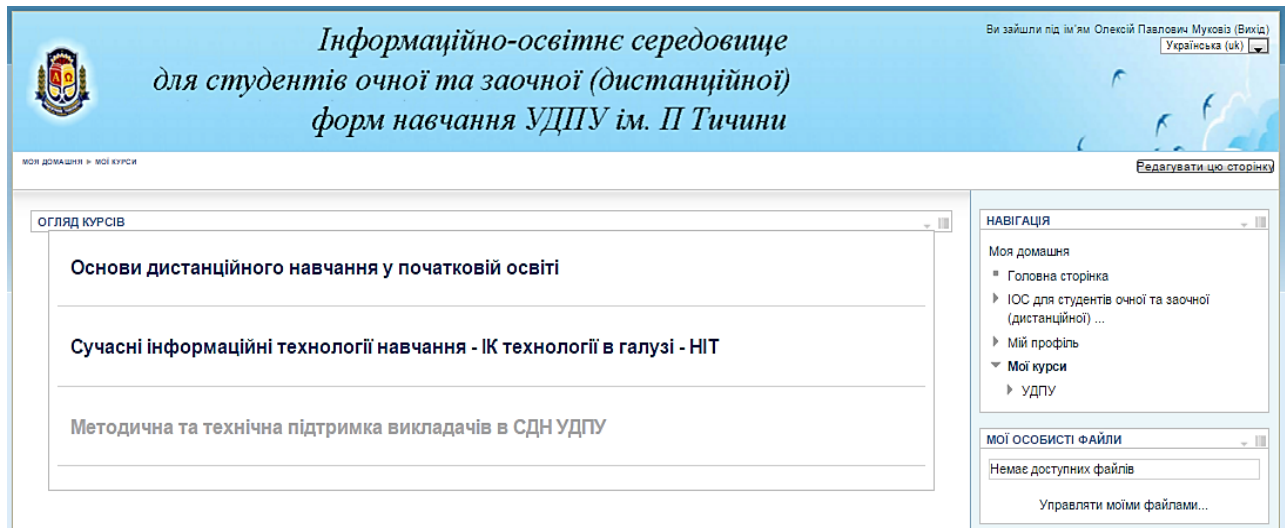
– адміністратор – здійснює будь-які зміни на сайті та відповідає за належне функціонування системи, її налаштування і коректність даних, що знаходяться на сайті. Також однією з головних функцій адміністратора є реєстрація користувачів;

– викладачі-тьютори – це штатні викладачі ВНЗ, а також особи, які мають інші професії та які залучаються на умовах сумісництва або погодинної оплати праці. В умовах ДН основним завданням викладачів-тьюторів є управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів (учителів початкової школи), що передбачає виконання ними таких функцій: формування мотивів навчання; постановка цілей і завдань; передавання досвіду; організаційна діяльність; організація взаємодії між слухачами; контроль процесу навчання. В Інформаційно-освітньому середовищі УДПУ викладачі-тьютори мають повний доступ до дистанційних курсів, які ними викладаються;

– вчителі та студенти – особи, які навчаються або здійснюють підвищення свого фахового рівня у ВНЗ. В Інформаційно-освітньому середовищі УДПУ вони мають обмежений доступ до курсів, які їм викладаються за відповідним навчальним планом.

Після здійснення активації (введення ім'я входу та пароля) користувачу відкривається сторінка Інформаційно-освітнього середовища

УДПУ із відповідним вмістом та можливостями роботи з дистанційними курсами (рис. 5.2).

Рис. 5.2. Сторінка «Дистанційне навчання» після активації аккаунта

Усі дистанційні курси в Інформаційно-освітньому середовищі УДПУ розроблені відповідно до Положення про атестацію електронного навчального курсу на рівні ВНЗ та МОН України.

2. Огляд та робота з електронними навчальними курсами

Для прикладу розглянемо дистанційний курс «Сучасні інформаційні технології навчання» (рис. 5.3), що відповідає ролі автора курсу (або викладача), а також призначення його основних компонентів.

У верхній частині головного вікна системи під логотипом розташована панель навігації, що відображає місце знаходження користувача в ієрархії системи. За допомогою панелі навігації можна завжди побачити, в якому розділі знаходиться користувач, та перейти до попередньої сторінки.

Вікно дистанційного курсу складається із блоків. Залежно від ролі користувача та налаштувань обраного курсу в системі видимі ті чи інші блоки.

Блок – це група посилань, об'єднаних за певними категоріями. Користувач, за бажанням, може розгорнути чи згорнути блок, натиснувши на стрілочку або квадратик у правому куті блоку. Назва блоку відображається постійно.

Розглянемо детальніше призначення основних блоків у дистанційному курсі «Сучасні інформаційні технології навчання» (рис. 5.3).

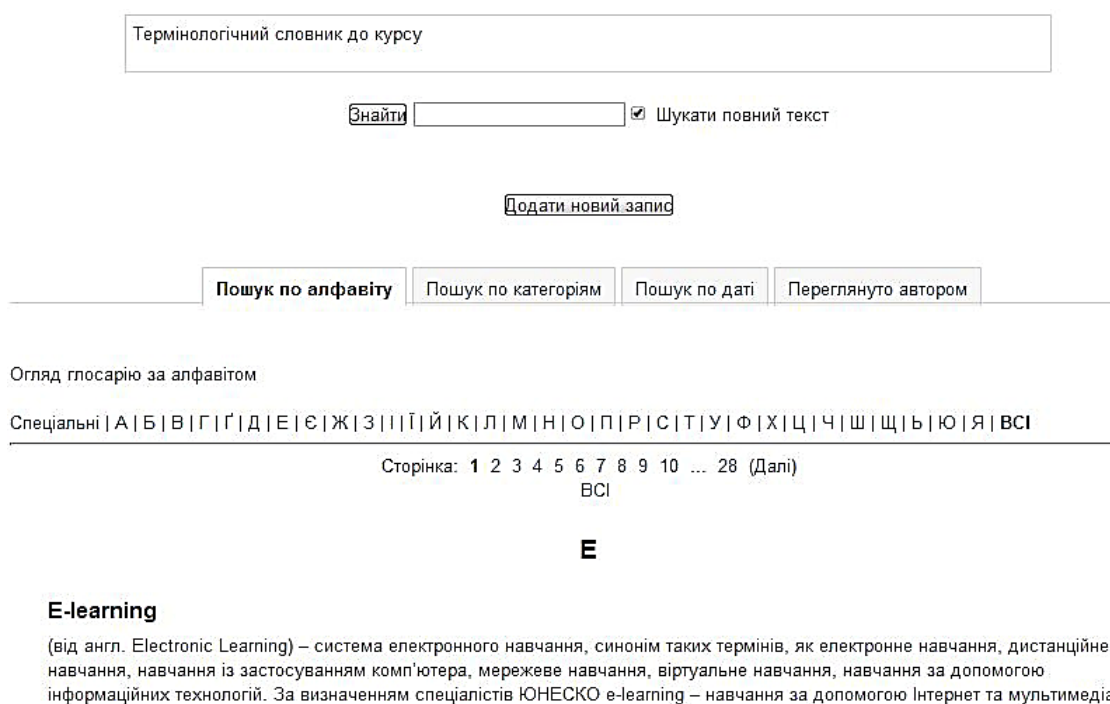
 Форум до курсу		
1	Робочі навчальні програми	☐
	<ul style="list-style-type: none"> Напрям підготовки 6.010102 Початкова освіта Напрям підготовки 6.010101 Дошкільна освіта Напрям підготовки 6.010105 Корекційна освіта 	
2	Глосарій	☐
	 Термінологічний словник до курсу	
3	Друковані та Інтернет джерела	☐
	<ul style="list-style-type: none"> Інформаційні технології та технічні засоби навчання - Буйницька О.П. Електронний навчальний ресурс "Інформатика * 	
4	Модуль I.	☐
	Тема 1. Інформаційні технології навчання як дисципліна	
	<ul style="list-style-type: none"> Лекція. Інформаційні технології навчання як дисципліна Презентація до лекції Тестування до теми 1 Інтерактивна дошка 	
5	Тема 2. Базова конфігурація персонального комп'ютера	☐
	<ul style="list-style-type: none"> Лекція. Базова конфігурація персонального комп'ютера Презентація до лекції Відеозапис до теми "Базова конфігурація персонального комп'ютера" Тестування до теми 2 	
6	Тема 3. Робота з операційною системою Windows 7	☐
	<ul style="list-style-type: none"> Лабораторно-практична робота № 1. Організація роботи у комп'ютерному центрі. Архітектура ПК. Операційна система MS WINDOWS 7. Лабораторно-практична робота № 2. Операційна система MS WINDOWS 7. Налаштування системи. Лабораторно-практична робота № 3. Операційна система MS WINDOWS 7. Структура типового вікна. Типи вікон, їх особливості. Робота з вікнами. Компоненти – меню, панель, лупа. Лабораторно-практична робота № 4. Операційна система MS WINDOWS 7. Компоненти – гаджети. Вікна папок – Провідник. Робота з папками та файлами. Пошук файлів. Архіватори. Додатки Відеозапис до теми Робота з операційною системою Windows 7 Звіт до теми 3 Тестування до теми 3 	
7	Тема 4. Робота з текстовим редактором Microsoft Word 2010	☐
8	Тема 5. Робота з табличним процесором Microsoft Excel 2010	☐
9	Тема 6. Створення презентацій у Microsoft PowerPoint 2010	☐
10	Тема 7. Робота в мережі Інтернет	☐
11	Модуль II.	☐
	<ul style="list-style-type: none"> Індивідуальне навчально-дослідне завдання (Початкова освіта) Для студентів факультету початкової освіти <p>Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) передбачає розробку навчального проекту на вільну тему за програмою Intel® Навчання для майбутнього</p> <p>ІНДЗ завантажуйте у ZIP-архів!</p>	
13	Підсумковий контроль	☐
	<ul style="list-style-type: none"> Підсумкове тестування (варіант №1) Підсумкове тестування (варіант №2) 	

**Рис. 5.3. Сторінка дистанційного курсу
«Сучасні інформаційні технології навчання»**

На головній сторінці навчальної дисципліни висвітлено заголовки тем, зокрема:

1. Блок «Робочі навчальні програми». Користувачі можуть ознайомитися відповідно до свого напрямку підготовки із робочою навчальною програмою дисципліни, клацнувши на неї кнопкою мишки. Її також можна завантажити у форматі PDF.

2. Блок «Глосарій», або «Термінологічний словник до курсу» містить усі необхідні ключові слова навчальної дисципліни. Він передбачає перегляд дефініцій в алфавітному порядку та за допомогою спеціального пошуку, в якому потрібно ввести слово та натиснути кнопку «Знайти» (рис. 5.4).

Термінологічний словник до курсу

Знайти   Шукати повний текст

Додати новий запис

Пошук по алфавіту | Пошук по категоріям | Пошук по даті | Переглянуто автором

Огляд глосарію за алфавітом

Спеціальні | А | Б | В | Г | Д | Е | Є | Ж | З | І | Й | К | Л | М | Н | О | П | Р | С | Т | У | Ф | Х | Ц | Ч | Ш | Щ | Ъ | Ю | Я | ВСІ

Сторінка: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ... 28 (Далі) ВСІ

Е

E-learning

(від англ. Electronic Learning) – система електронного навчання, синонім таких термінів, як електронне навчання, дистанційне навчання, навчання із застосуванням комп'ютера, мережеве навчання, віртуальне навчання, навчання за допомогою інформаційних технологій. За визначенням спеціалістів ЮНЕСКО e-learning – навчання за допомогою Інтернет та мультимедіа.

Рис. 5.4. Вікно глосарію

3. Блок «Друковані та інтернет-джерела». Додаткові веб-ресурси, які доповнюють та розширюють можливості дистанційного курсу.

4. Блок «Модулі». Дистанційний курс «Сучасні інформаційні технології навчання» передбачає опрацювання семи тем (+ модуль ІНДЗ). Тематику занять можна переглядати у вікні браузера або завантажити у відповідних форматах (PDF, Word, PowerPoint, відео і т. п.). Тут є лекційний матеріал та супровідні презентації до нього, лабораторно-практичні роботи та відеозаняття до них, перевірка знань, умінь у вигляді тестів.

Розглянемо деякі із них. Наприклад, якщо натиснути на кнопку «Презентація до лекції», відкриється вікно, у якому можна ознайомитися з мультимедійним лекційним матеріалом.

Для перегляду відео потрібно натиснути на кнопку «Відеозаняття до теми...», після чого відкриється наступне вікно, у якому можна по черзі переглянути відеоролики, таким чином закріпити навчальний матеріал до теми (рис. 5.5).

Сучасні інформаційні технології навчання

НА ГОЛОВНУ > МОЇ КУРСИ > ІТН > ТЕМА 6 > ВІДЕОЗАНЯТТЯ ДО ТЕМИ РОБОТА З ОПЕРАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ WINDOWS 7

Відеозаняття до теми Робота з операційною системою Windows 7

Рис. 5.5. Вікно відеозанять

Кнопка «Тестування» дозволяє перевірити рівень знань, умінь, навичок із відповідної теми та курсу в цілому. Часове обмеження у тестуванні можна виставляти різне, залежно від кількості та складності запитань. Відзначивши правильну відповідь, користувач отримує один бал, за успішно складений тест – 10 балів, кількість спроб – одна. Наявність додаткової спроби знижує оцінку на один бал (рис. 5.6).

Відмітьте основні характеристики монітора:

Виберіть одну або декілька відповідей:

- а. тип матриці
- б. кут огляду
- в. роздільна здатність
- г. кадрова частота
- д. розмір по діагоналі

Скільки в 1 гігабайті мегабайт?

Відповідь:

Рис. 5.6. Вікно тестування

5. Блок «Індивідуальне навчально-дослідне завдання» (ІНДЗ) передбачає розробку навчального проекту на вільну тему за програмою Intel® Навчання для майбутнього.

Виконання цього модуля розпочинається заняттям на тему «Робота з текстовим редактором Microsoft Word 2010», на якому студенти визначаються з ІНДЗ (тематикою та останнім терміном здачі). Виконане ІНДЗ відправляється викладачеві у вигляді прикріпленого файла-архіва з повідомленням.

6. Блоки «Форум» та «Чат» є інтерактивними засобами комунікації між учасниками дистанційного курсу.

Повідомлення у форумі в чомусь схожі на поштові – кожне з них має автора, тему та зміст. Принципова властивість форуму полягає в тому, що повідомлення в ньому об'єднані в треди (від англ. thread – «нитка»), коли відповідь приєднується до вихідного повідомлення. Послідовність таких відповідей на запитання створює тред. Отже, форум схожий на деревовидну структуру, що складається із тредів.

Форуми є потужним інструментом комунікації викладача зі студентами та студентів один із одним. Це асинхронний тип спілкування, що дозволяє не поспішати з формулюванням відповіді, яка може бути надана будь-коли.

Повідомлення у форумі зберігаються в різних форматах та можуть містити прикріплені файли. Студент, який вивчає дисципліну, автоматично підписаний на форумі та отримує копії всіх нових повідомлень на свою електронну пошту (рис. 5.7).

Обговорення	Почато користувачем	Відповідей	Останнє повідомлення
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (розробка навчального проекту за програмою Intel® Навчання для майбутнього)	 Муковіз Олексій Павлович	127	Муковіз Олексій Павлович пт 24 тра 2013, 12:07
Робота в мережі Інтернет	 Муковіз Олексій Павлович	32	Муковіз Олексій Павлович пт 24 тра 2013, 12:06
Створення презентацій у Microsoft PowerPoint 2010	 Муковіз Олексій Павлович	18	Муковіз Олексій Павлович пт 24 тра 2013, 12:05
Робота з табличним процесором Microsoft Excel 2010	 Муковіз Олексій Павлович	84	Муковіз Олексій Павлович пт 24 тра 2013, 12:05
Робота з текстовим редактором Microsoft Word 2010	 Муковіз Олексій Павлович	25	Муковіз Олексій Павлович пт 24 тра 2013, 12:05
Робота з операційною системою Windows 7	 Муковіз Олексій Павлович	37	Муковіз Олексій Павлович пт 24 тра 2013, 12:04
Базова конфігурація персонального комп'ютера	 Муковіз Олексій Павлович	13	Муковіз Олексій Павлович пт 24 тра 2013, 12:04

Рис. 5.7. Вікно форуму

Структура форуму:

1) обговорення (навчальні теми) – в кожному із модулів створено теми для обговорень. Зрозуміло, що викладач дистанційного курсу повинен слідкувати за ними та суворо модерувати (перевіряти, схвалювати, видаляти);

2) відповіді – за кожною навчальною темою зав’язується дискусія, в процесі якої студенти обмінюються своїми знаннями та пишуть коментарі.

Ще одним важливим елементом у дистанційному курсі є чат – «Інтерактивна дошка» – ресурс Padlet від Microsoft. Вона встановлена під кожною темою та дозволяє вести спілкування як у синхронному, так і в асинхронному режимі. За наявності веб-камери учасники дистанційного курсу можуть бачити та чути один одного. Цей ресурс дозволяє також зберігати повідомлення із прикріпленими файлами для наступних переглядів.

7. Блок «Останні новини» містить посилання на останні новини дистанційного курсу, які автоматично поновлюються на головній сторінці. Вони показують, що відбулося на дистанційному курсі з моменту останнього відвідування користувачем, включаючи нові повідомлення, замітки про додавання користувачів і т. п.

8. Блок «Налаштування» є основним засобом управління навчанням у межах дистанційного курсу. Розглянемо коротко призначення основних пунктів цього блоку (рис. 5.8).

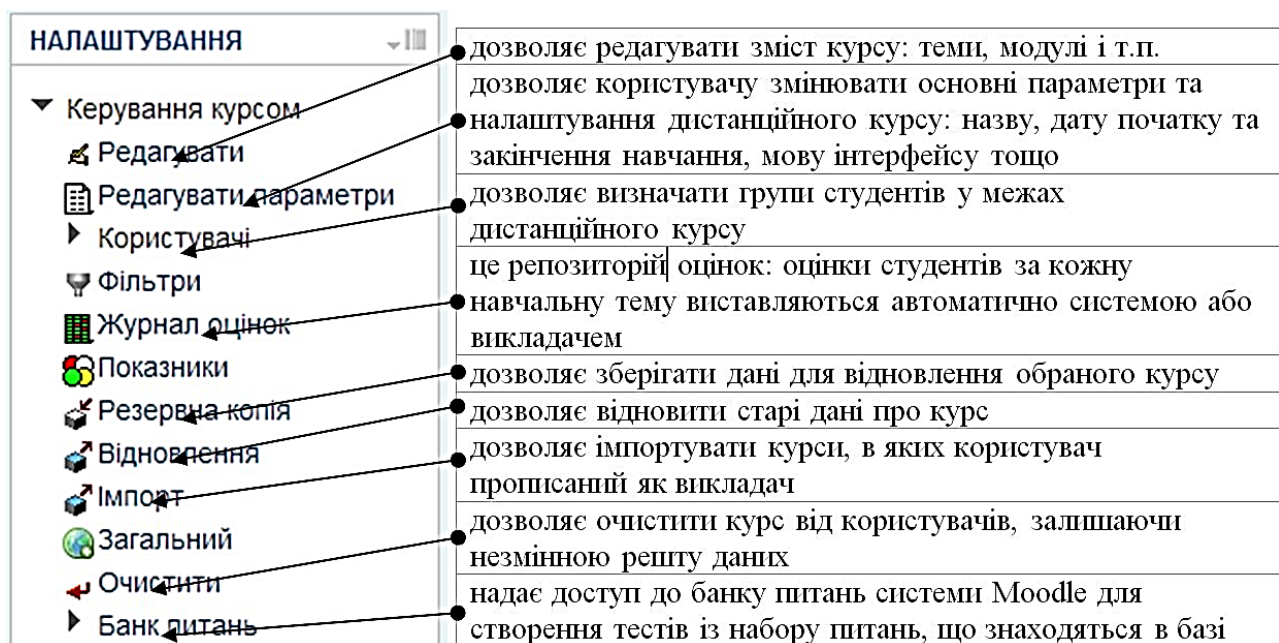

Рис. 5.8. Вікно налаштування

9. Блок «Календар» показує всі події, що стосуються дистанційного курсу. Події можуть бути додані до календаря. Вони можуть бути як для окремих користувачів (синій колір), так і для груп (жовтий колір) або для всього курсу (рожевий колір). Якщо додати закриття дат для форумів, питань і т. п., то вони будуть відображатися на календарі. У календарі рамкою виділена поточна дата, а також кольором виділяються дати із запланованими подіями (тест, звіт і т. п.). Викладач курсу може ввести

інформацію про події для всіх користувачів, які вивчають навчальну дисципліну, або лише студентів певних груп.

Додаткові блоки дистанційного курсу можна додавати до головного вікна залежно від налаштування системи Moodle.

Література:

1. Муковіз О. П. Система управління дистанційним навчанням у неперервній освіті вчителів початкової школи / О. П. Муковіз // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 25. – С. 92–99.

VI. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ **(<http://sno.udpu.org.ua>)**

1. Структура сайту системи неперервної освіти вчителів початкової школи

Система неперервної освіти вчителів початкової школи складається з програмної та методичної частин. Програмна частина має такі основні модулі: модуль реєстрації, модуль «профіль», модуль керування, модуль розробки курсу, модуль організації навчальної та науково-методичної діяльності.

Зміст методичної частини сайту відображено в організації неперервної освіти вчителів початкової школи.

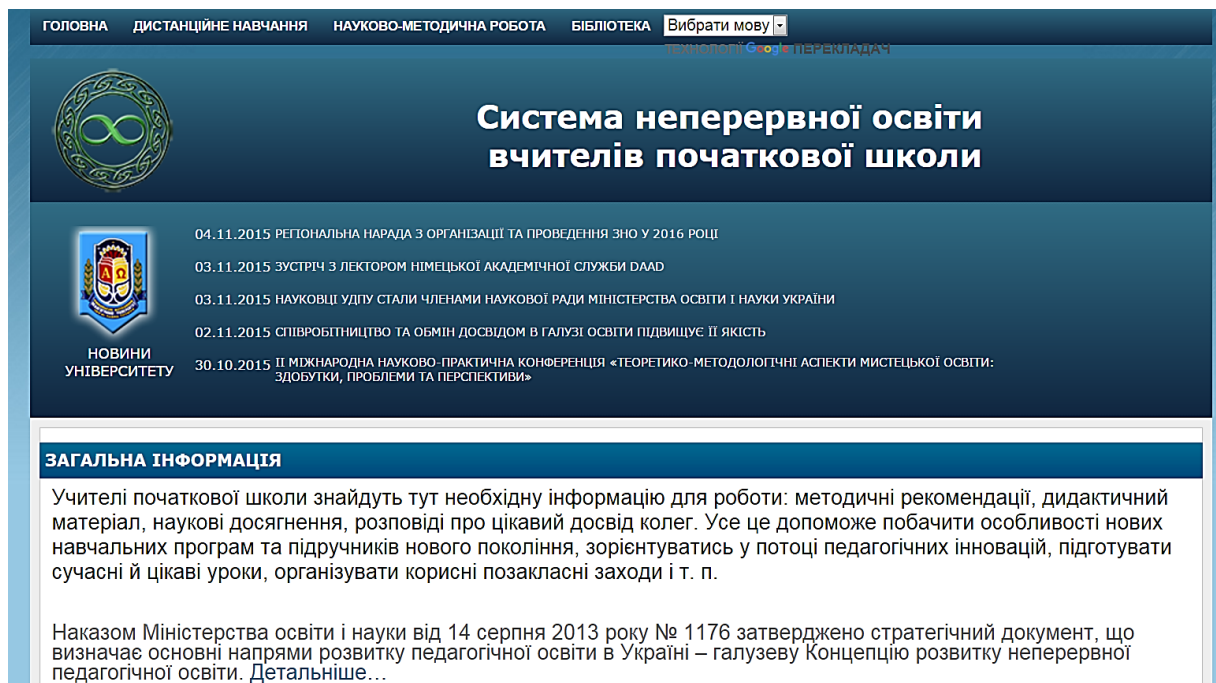
Щоб сторінки повною мірою були доступні користувачам, потрібно активізувати свій аккаунт на сайті.

Для того, щоб отримати доступ до сайту системи неперервної освіти вчителів початкової школи, необхідно зв'язатися з адміністратором на E-mail (alexsmukovoz@gmail.com), який потім здійснює реєстрацію користувачів. Після реєстрації користувачеві буде надіслано на електронну пошту або на телефон повідомлення з адресом сайту, ім'ям входу та паролем.

Сайт системи неперервної освіти вчителів початкової школи складається з таких сторінок:

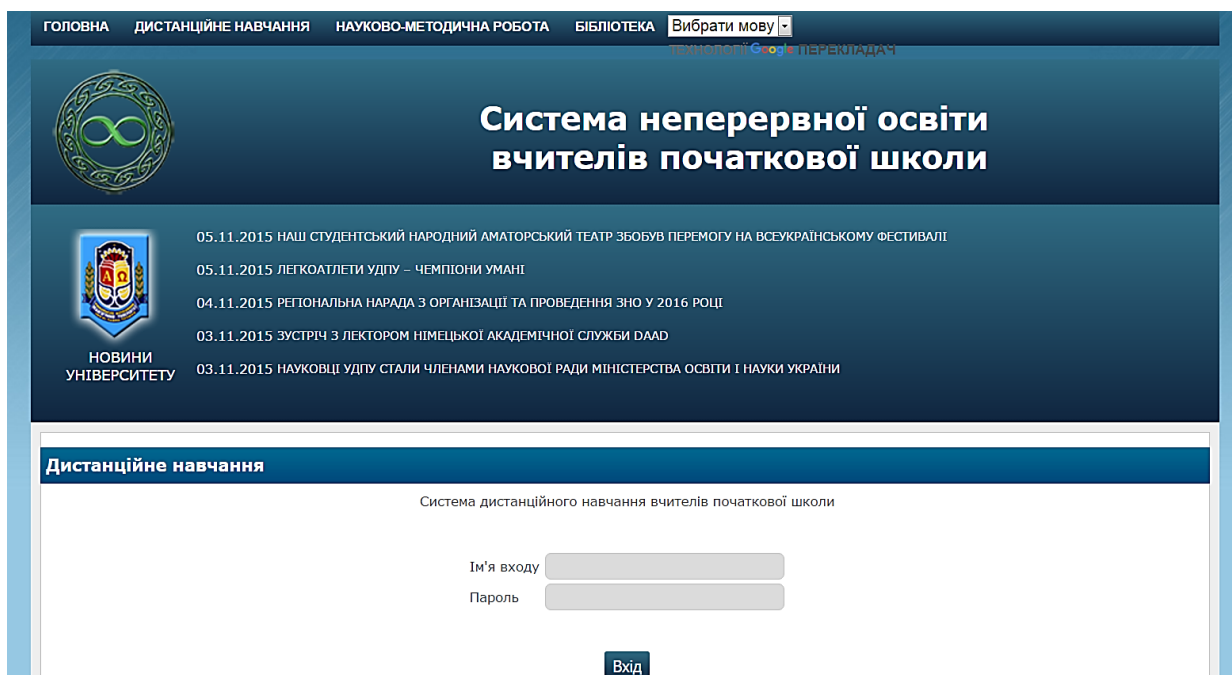
1. *»Головна сторінка»* висвітлює загальну інформацію про сайт системи неперервної освіти вчителів початкової школи та новини УДПУ (рис. 6.1 або <http://sno.udpu.org.ua>).

Рис. 6.1. Головна сторінка сайту системи неперервної освіти вчителів початкової школи (<http://sno.udpu.org.ua>)

II. «Дистанційне навчання» доступна зареєстрованим користувачам. Після здійснення активації (введення ім'я входу та пароля) користувачу відкривається сторінка Інформаційно-освітнього середовище УДПУ із відповідним вмістом та можливостями роботи з дистанційними курсами (рис. 6.2).

Рис. 6.2. Сторінка «Дистанційне навчання» до активації аккаунта

III. «Науково-методична робота» передбачає організацію та проведення науково-практичних інтернет-конференцій (рис. 6.3). Результати цих наукових заходів відображено на цій сторінці.

Система неперервної освіти вчителів початкової школи

Науково-методична робота

Тема	Повідомлень	Останнє повідомлення
Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи (24 квітня 2015р.)		
1. Стан та перспективи розвитку неперервної освіти	6	6 Автор Admin
2. Наступність професійної підготовки як реалізація неперервної освіти	13	13 Автор Admin
3. Шляхи і засоби підвищення якості неперервної освіти	9	9 Автор Admin
4. Інноваційні технології в системі неперервної освіти	17	17 Автор Admin
5. Дистанційне навчання в системі неперервної освіти	4	4 Автор Admin
6. Зарубіжний досвід в системі неперервної освіти	5	5 Автор Admin
Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи (22-23 травня 2014р.)		
1. Стан та перспективи розвитку неперервної освіти в Україні Стан та перспективи розвитку неперервної освіти в Україні	5	5 Автор Admin
2. Наступність професійної підготовки як реалізація неперервної освіти в Україні Наступність професійної підготовки як реалізація неперервної освіти в Україні	9	9 Автор Admin
3. Шляхи і засоби підвищення якості неперервної освіти в Україні Шляхи і засоби підвищення якості неперервної освіти в Україні	11	11 Автор Admin
4. Інноваційні технології в системі неперервної освіти Інноваційні технології в системі неперервної освіти	14	14 Автор Admin
5. Вивчення зарубіжного досвіду в системі неперервної освіти Вивчення зарубіжного досвіду в системі неперервної освіти	5	5 Автор Admin
Дидактика Яна Амоса Коменського: від минулого до сьогодення		
Дидактика Яна Амоса Коменського: від минулого до сьогодення	78	78 Автор Admin
Сучасні тенденції використання дидактичних ідей Яна Амоса Коменського		
Сучасні тенденції використання дидактичних ідей Яна Амоса Коменського	25	25 Автор Admin
Дидактика Яна Амоса Коменського як універсальне мистецтво надання та здобуття освіти		
Дидактика Яна Амоса Коменського як універсальне мистецтво надання та здобуття освіти	24	24 Автор Admin
Педагогічна освіта і наука: традиції, реалії, перспективи		
Педагогічна освіта і наука: традиції, реалії, перспективи	87	88 Автор Admin
«Проблеми початкової школи: традиції та інновації» (для молодих учених)		
«Проблеми початкової школи: традиції та інновації» (для молодих учених)	26	26 Автор Admin

Пошук

Рис. 6.3. Сторінка «Науково-методичної роботи»

Оголошення про проведення інтернет-конференції висвітлюється на Головній сторінці сайту та здійснюється через списки розсилки

zareєстрованим користувачам. Тези або статті автори надсилають на електронну пошту, яка зазначена в інформаційному листі. Наукова дискусія (обговорення доповідей та виступів) учасників здійснюється в дистанційному режимі з робочих місць або місць проживання учасників. Обговорення статей організовується через розміщення відгуку на статтю або за допомогою зворотного зв'язку через електронні адреси авторів. Матеріали інтернет-конференції редколегія друкує у віснику Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського «FOLIA COMENIANA».

Отже, основна специфіка проведення інтернет-конференції полягає в місці проведення та способах організації наукової дискусії. Основними функціями інтернет-конференції є: публікація наукових праць авторів; створення наукового співтовариства; здійснення комунікації між представниками наукового співтовариства.

Специфіка інтернет-конференції дозволяє визначити деякі її переваги:

- відсутність обмежень для учасників незалежно від географічної віддаленості;
- доступність для учасників – відсутність спеціальних вимог до обладнання та каналів зв'язку; можливість участі зі свого робочого місця;
- економічність, пов'язана з відсутністю витрат на проїзд та проживання учасників;
- розширення тимчасових рамок проведення конференції – можливість проведення заходів будь-якої тривалості в безперервному режимі;
- можливість підключення до конференції в будь-який час у рамках проведення конференції;
- можливість оперативної організації обговорення актуальних питань;
- доступ до всіх представлених матеріалів конференції для учасників та відвідувачів сайту.

Додатковими перевагами організації інтернет-конференції є широка аудиторія учасників. Участь в інтернет-конференції вчителів початкової школи дозволила сформувати цільову аудиторію на сайті, що посприяло досягненню більшої ефективності в науковій комунікації.

Для реалізації наукової комунікації важливим є накопичення знань, думок, досвіду, поданих у змісті статей та обговорень.

Для молодих учених виступ на очній конференції пов'язаний з подоланням психологічного бар'єру. На інтернет-конференції вони ж мають можливість залишити письмовий відгук про матеріали інших учасників, а відповіді на коментарі і запитання з приводу власної статті можуть відстрочити у часі.

Отже, головним науковим результатом технології проведення інтернет-конференції, орієнтованої на вчителів початкової школи, є реалізація чотирьох цільових установок: публікація, навчання, організація наукової комунікації та створення постійно функціонуючого наукового співтовариства.

IV. «Бібліотека» складається із трьох додаткових сторінок (рис. 6.4):

ГОЛОВНА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА БІБЛІОТЕКА Вибрати мову

Система неперервної освіти вчителів початкової школи

11.11.2015 SciFinder – БАЗА ДАНИХ ДЛЯ ВЧЕНИХ-ХІМІКІВ
 11.11.2015 ТОК-ШОУ «ХІМІЯ БЕЗ МЕЖ»
 10.11.2015 ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ СЕМІНАР ПО ЛІТНІХ ОЗДОРОВЧИХ ТАБОРАХ
 10.11.2015 СЬОГОДНІ ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ НАУКИ
 09.11.2015 БЛИСКУЧА ПЕРЕМОГА ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ «ВІЗАВІ» ТА «ЯВОРИНА» НА ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ ХОРЕОГРАФІЧНОМУ ФЕСТИВАЛІ

НОВИНИ УНІВЕРСИТЕТУ

Бібліотека

Словники
 Нормативні документи
 Журнали
 Енциклопедії
 Бібліотеки в мережі Інтернет
 Педагогічні програмні засоби

Рис. 6.4. Сторінка «Бібліотека»

1. «Словники» – представлено вісім найпоширеніших словників, а саме:

- Великий тлумачний словник сучасної української мови;
- Російсько-український фразеологічний словник;
- Online-перекладач;
- «Світ професій». Словник профорієнтаційних термінів;
- Тлумачний словник В. Даля;
- Словник англіцизмів;
- Тлумачний словник комп'ютерних технологій;
- «Куди піти навчатися». Довідник навчальних закладів.

2. «Нормативні документи» – відображено основні документи, якими повинен керуватися вчитель початкової школи;

3. «Журнали» – представлено понад 38 електронних видань з посиланням на інші інтернет-ресурси;

4. «Енциклопедії» – представлено понад 34 різноманітних енциклопедій з посиланням на інші інтернет-ресурси;

5. «Бібліотеки в мережі Інтернет» – представлена велика кількість найвідоміших бібліотек державного значення, вищих навчальних закладів, електронні бібліотеки та іноземні з посиланням на інші інтернет-ресурси;

6. «Педагогічні програмні засоби» – доступна для завантаження велика колекція комп'ютерних програм для підтримки навчального процесу в початковій школі.

Використання сайту системи неперервної освіти вчителями початкової школи дозволяє в перспективі реалізувати шість пріоритетів, визначених Меморандумом Європейської Комісії у 2000 році:

1. Визнання цінності знань (осмислення важливості навчання, особливо неформального і спонтанного).

2. Інформація, профорієнтація і консультування (система неперервного доступу до якісної інформації про можливості навчання впродовж всього життя).

3. Інвестиції в навчання (значне збільшення рівня інвестицій у людські ресурси для розвитку найціннішого капіталу – населення Європи).

4. Наближення можливостей навчання до тих, хто навчається (розвиток ДН).

5. Базові уміння (гарантія набуття і постійного оновлення умінь, необхідних для усталеної участі в житті суспільства, заснованого на знаннях).

6. Інноваційна педагогіка (розробка ефективних методів навчання впродовж життя та всеосяжного навчання, яке охоплює формальне, неформальне і позаформальне (спонтанне) навчання).

Отже, створення системи неперервної освіти вчителів початкової школи є відповіддю сучасної освітньої системи на потреби інформаційного суспільства при підготовці фахівців.

2. Особливості «хмарного» середовища для системи неперервної освіти вчителів початкової школи

Для удосконалення системи неперервної освіти вчителів початкової школи велике значення мають «хмарні» технології, які є новим етапом розвитку освіти та економічно вигідним, ефективним і гнучким способом задоволення потреб тих, хто навчається, у здобутті нових знань. За допомогою цих технологій та їх інструментарію можна, наприклад, створити «хмару» ВНЗ, щоб використовувати її ресурси у відповідності до сучасних вимог освіти.

«Хмарні» технології – динамічно масштабований вільний спосіб доступу до зовнішніх обчислювальних інформаційних ресурсів у вигляді сервісів, що надаються за допомогою мережі Інтернет.

Вперше цей термін був використаний у 1997 році на лекції Ramnath Chellappa зі значенням нова «обчислювальна парадигма, при якій межі обчислювальних елементів залежатимуть від економічної доцільності, а не тільки від технічних обмежень».

Перша технологія, яку можна охарактеризувати як хмарну, з'явилася в компанії Salesforce.com у 1999 році. Вона надала доступ до свого додатку через сайт за принципом – програмне забезпечення як сервіс (Software as a Service – SaaS). Наступним кроком стала розробка «хмарного» веб-сервісу компанією Amazon у 2002 році. Цей сервіс дозволяв зберігати інформацію та робити обчислення. В 2006 Amazon запропонувала сервіс під назвою Elastic Compute cloud (EC2). Він надав можливість його користувачам запускати свої власні програми. У цьому ж році компанія Google почала впроваджувати SaaS під назвою «Google Apps» та платформи як сервіси (Platform as a Service – PaaS) – «Google App Engine».

Компанія Microsoft зробила свою першу презентацію PaaS під назвою «Azure Services Platform» на Конференції з професійного розвитку 2008 року (Professional Developer's Conferens – PDC), що стало суттєвим поштовхом до розвитку «хмарних» технологій.

Для нас ці технології набувають все більшого значення. Пояснюють це, перш за все, новими можливостями для представлення динамічних та актуальних електронних додатків для системи неперервної освіти вчителів початкової школи, що базуються на інтернет-технологіях.

Кращим прикладом такого рішення є OneDrive від Microsoft – безкоштовне сховище для файлів в Інтернеті, до яких можна отримувати доступ із будь-якого комп'ютера. Також за допомогою класичної програми OneDrive можна автоматично синхронізувати файли між пристроями та «хмарою».

Завдяки цій технології можна відкривати й редагувати офісні документи, надавати спільний доступ до файлів іншим користувачам та працювати разом із ними.

Сьогодні OneDrive дозволяє безкоштовно зберігати до 30 Гб ресурсів, для цього необхідно лише створити обліковий запис на сайті <https://onedrive.live.com>.

Також у системі неперервної освіти вчителів початкової школи було використано ще одну технологію від Microsoft – Padlet – це інтуїтивний, зручний та багатофункціональний сервіс для розміщення на онлайн стіні будь-яких ресурсів. У ньому можна працювати не реєструючись, а зареєстровані користувачі автоматично повідомляються про нові об'єкти на стіні та можуть вносити відповідні зміни до них. Для реєстрації на <http://padlet.com> достатньо мати один із аккаунтів Microsoft або Google. Сервіс безкоштовний, має російськомовний інтерфейс та простий у використанні.

Література:

1. Муковіз О.П. *Особливості розробки сайту системи неперервної освіти для вчителів початкової школи* / О.П. Муковіз // *Комп'ютер у школі та сім'ї*. – 2014. – № 3. – С. 30 – 34.

VII. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає створення студентського або вчительського блогу засобами **BLOGGER** (<https://www.blogger.com>).

Блог має бути авторським та відображати досвід роботи в початковій школі (цікаві розробки уроків, конкурси, свята, фото-, відео- галерею та ін.).

Структура блогу:

1. Головна (або про себе) (фото вчителя, фото закладу, фото кабінету (за бажанням), сюжетні фото (на уроці, на гуртку та ін.), кредо).

2. Творчий портрет (автобіографія, хоббі, фото, відео (якщо є) як ілюстрація особистості вчителя).

3. Методична скарбничка (опис досвіду з теми, над якою працює вчитель, у вигляді презентації; майстер-клас, який ілюструє роботу вчителя, відео з посиланням на YouTube, друковані праці (якщо є), фото і відео матеріали (якщо є) про методичну роботу вчителя).

4. Відкритий урок (конспекти уроків, позакласних заходів, власні (розроблені вчителем) презентації до уроків, фото, відео, як ілюстрація текстової інформації, а також програмне та дидактичне забезпечення).

5. На замітку (гіперпосилання на програми, документи, підручники, фільми, майстер-класи, віртуальні бібліотеки, блоги, сайти, форуми та ін. (все з Інтернет, що може використати вчитель у початковій школі)).

6. Для учнів та батьків (досягнення вчителя та його вихованців (дипломи, грамоти, конкурси, малюнки), майстер-класи (свої (відео) чужі – посилання з зазначенням автора) цікаві для дітей з огляду на специфіку предмету: календар (плани, розклади, конкурси, події), календарне планування, електронний журнал, журнал класного керівника (якщо є для батьків), домашнє завдання до уроків (за потребою), нотатки-побажання, зауваження, відгуки учнів та батьків).

7. Форум (обговорення нагальних питань вчительської громади з фаху (запитання-відповіді) рубрики (приблизні) «де знайти?», «як організувати?», «Що нового?»).

При оформленні блогу знайте, що надмірне використання кольорів розпорошує увагу і заважає адекватному сприйняттю (передбачено використання не більше чотирьох кольорів на одній сторінці, але можливі відтінки одного); не розпорошуйте інформацію, дотримуйтеся принципу

чіткості та лаконізму. Кнопки сторінок, виведені на головну, мають бути одного кольору.

Фото, ілюстрації, малюнки вміщуйте по суті, зважайте, що велика кількість тексту на сторінці не читається, дрібні зображення не сприймаються. Пам'ятайте про авторські права та відповідальність за їх порушення.

Література:

1. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ: Блоги, Веб-квести, Блог-квести : навчально-методичний посібник (видання 2-е, доповнене) / М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк, В. М. Кобиця. – Вінниця : ТОВ «Ландо ЛТД», 2014. – 236 с.

ВИСНОВКИ

Використання сайту системи неперервної освіти вчителями початкової школи дозволяє в перспективі реалізувати шість пріоритетів, визначених Меморандумом Європейської Комісії у 2000 році:

1. Визнання цінності знань (осмислення важливості навчання, особливо неформального і спонтанного).

2. Інформація, профорієнтація і консультування (система неперервного доступу до якісної інформації про можливості навчання впродовж всього життя).

3. Інвестиції в навчання (значне збільшення рівня інвестицій у людські ресурси для розвитку найціннішого капіталу – населення Європи).

4. Наближення можливостей навчання до тих, хто навчається (розвиток дистанційного навчання).

5. Базові уміння (гарантія набуття і постійного оновлення умінь, необхідних для усталеної участі в житті суспільства, заснованого на знаннях).

6. Інноваційна педагогіка (розробка ефективних методів навчання впродовж життя та всеосяжного навчання, яке охоплює формальне, неформальне і позаформальне (спонтанне) навчання).

Сайт системи неперервної освіти вчителів початкової школи є відповіддю сучасної освітньої системи на потреби інформаційного суспільства при підготовці фахівців.

Успішне використання системи неперервної освіти вчителів початкової школи залежить від їх рівня володіння інформаційними технологіями навчання, засобами дистанційної підтримки та від методичних рекомендацій для роботи з нею.

Навчально-методичне видання

Олексій Павлович Муковіз

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Підписано до друку 29.04.2016 р.

Формат 60x84/16.

Папір офсетний.

Обл.-вид. арк. 3,2. Ум. друк. арк. 2,7.

Тираж 300. Зам. № 1008.

Видавець та виготовлювач

ФОП Жовтий О. О.

20300, м. Умань, вул. Садова, 2
(УДПУ, навчальний корпус № 1)

тел. +38097 255 65 07

+38047 445 21 66

+38093 540 78 82

e-mail: nastek@meta.ua

www.foto-na.net.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, № 2444 від 22.03.2006 р.